Hammerfest kommune
Hámmerfeastta suohkan

Håja barnehage
- Den gode hverdagen

Årsplan
2026/2027

Innholdsfortegnelse

Innledning.....3

Kapittel 1 – barnehagens verdigrunnlag.....4
Barnehagens mål og verdigrunnlag.....5

Kapittel 2 – ansvar og roller.....6
Ansvar og roller.....7

Kapittel 3 – barnehagens formål og innhold.....8
Sosial kompetanse.....9
Språk.....10
Lek.....11
Førskolegruppen.....12
Måltider og kosthold.....13
Garderobesituasjon.....14
Samlingsstund.....15
Fysisk aktivitet og hvile.....16
Samisk kultur.....17
Samisk kultur – idebank.....*18*

Kapittel 4 – barns medvirkning.....19
Barns medvirkning.....20

Kapittel 5 – samarbeid mellom hjem og barnehage.....21
Samarbeid mellom hjem og barnehage.....22
Foreldresamarbeid – rutinebeskrivelse.....23
Minoritetsspråklige barn – rutinebeskrivelse.....24

Kapittel 6 – overganger.....26
Overganger – rutinebeskrivelse.....27

Kapittel 7 – barnehagen som pedagogisk virksomhet.....30
Årshjul for pedagoger.....31
Støttepedagoger oppgaver og ansvar.....33
Årshjul for styrer og assisterende styrer.....34
Rommet som pedagogisk verktøy.....35

Kapittel 8 – barnehagens arbeidsmåter.....36
Planlegging, vurdering og dokumentasjon.....37
Kreative metoder i det pedagogiske arbeidet.....38
Barnehagens digitale praksis.....39
Alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK).....40
Fellesarrangementer.....41
Årshjul for bevegelseslek i barnehagen.....42
Pedagogisk plan Håja barnehage.....43
September-oktober.....44
November.....46
Desember-januar.....47
Februar-mars.....49
April-mai.....51

Kapittel 9 – barnehagens fagområder.....53
Barnehagens fagområder.....54

Vedlegg.....55
Avdelingsmøtemal.....56
Materielloversikt.....58
Personvern.....59
Medarbeidersamtale.....60
Relasjonskrysset – Være Sammen.....61
Relasjonssirkel.....62
Planleggingsskjema.....63
Vurderingsskjema.....64
Ukesrapport.....65

Innledning

Årsplan er primært et arbeidsredskap for ansatte i Håja barnehage jmf. rammeplan s. 37. En årsplan er også dokumentasjon av barnehagens pedagogiske praksis og systemer til barnehageeier, myndighetsnivå, foreldre og andre interesserte.

Årsplanen skal være et levende dokument som årlig på våren revideres av ledergruppen. Pedagogisk leder har gjennom året i samarbeid med resten av personalet gjort seg tanker og refleksjoner på hva som skal justeres slik at det er klart til kommende barnehageår. Vi skal være en lærende organisasjon som stadig er i endring og utvikling for å skape et best mulig barnehagetilbud til barna.

Alle pedagoger i Håja har en papirutgave av årsplanen samt en på hver avdeling. Hovedtanken er at den skal brukes som et aktivt dokument til å kunne skrive direkte i. Vi har valgt å ha vedlegg som nødvendigvis ikke er årsplan relatert, men likevel gode dokumenter for oss i Håja.

Vår årsplan støtter seg på FNs barnekonvensjon artikkel 3 og 12, barnehageloven §1 formålet og §3 barns rett til medvirkning og hensynet til barnets beste. Rammeplanen legger føringer for barnehagens innhold og oppgaver.

Ved hver avgjørelse som omhandler barnet eller barnegruppen må vi gjøre individuelle vurderinger av hva som er til det beste for barnet/barnegruppen. Vi skal være lydhør ovenfor foreldre, og barnets synspunkter skal tillegges vekt som samsvarer med dets alder og modenhet. Foreldre og barnets synspunkter skal anerkjennes, men det som alltid er avgjørende er barnets beste. Barnehagens vurdering av hva som er barnets beste vil ikke alltid samsvare med hva barnet selv eller foreldrene ønsker eller mener. Vi skal likevel gjøre en selvstendig vurdering som baseres på faglige vurderinger og kompetanse, jf.. Barnehagelovens §3 fjerde ledd, utfyllende under merknader.

Barnehagelovens kapittel 8 Psykososialt barnehagemiljø stiller krav og forpliktelser til barnehagen og personalet. Alle som jobber i barnehagen må ha kunnskap om §41-43 og §3 i barnehageloven. Disse er det særdeles viktig å ha kunnskap om for å gi alle barn en trygg og god hverdag i Håja barnehage.

Vår praksis sammenfaller med kommuneplanens samfunnsdel og da spesielt mål 7 som er å gi barn og unge en god og trygg oppvekst og er rustet til å mestre hverdag og voksenliv.

Hammerfestbarnehagen har valgt å den autoritative voksenstilen. Dette kommer til uttrykk gjennom hele årsplanen. Håja barnehage har i tillegg til dette valgt å prioritere å jobbe med ASK (alternativ og supplerende kommunikasjon) systemisk for hele barnehagen. Dette for å ivareta alle barn – uansett forutsetninger.

KAPITTEL 1 – BARNEHAGENS VERDIGRUNNLAG

Barnehagens mål og verdigrunnlag

Gjennom årsplanen tydeliggjør vi rammene for vårt arbeid og vårt verdigrunnlag som er tuftet på rammeplanens fire grunnpilarer; lek, læring, omsorg og danning som knyttes opp mot den autoritative voksne.

KAPITTEL 2 – ANSVAR OG ROLLER

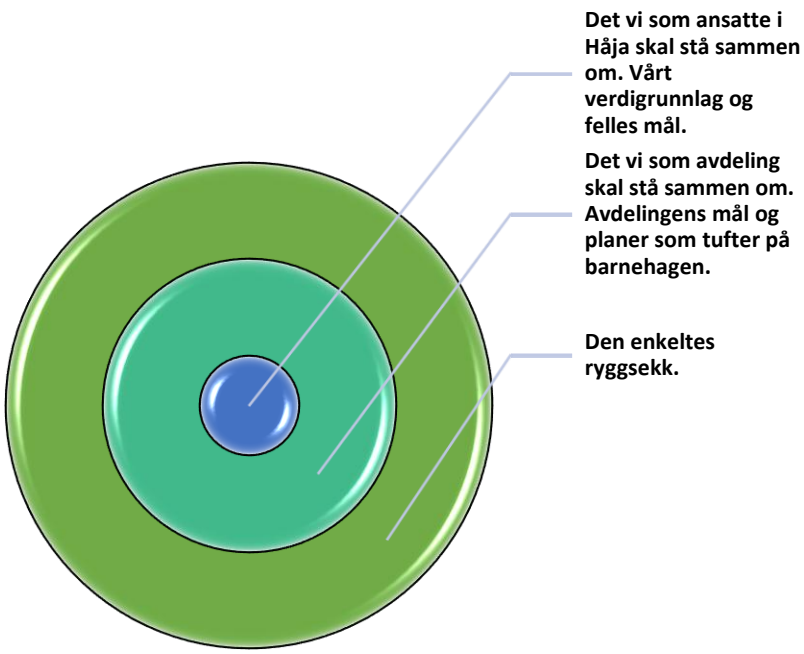
Ansvar og roller

Alle ansatte har en stillingsinstruks som rammer inn de ulike roller og ansvar knyttet til aktuelle stilling.

Styrer er den øverste ansvarlige for barnehagens årsplan med planer, system og pedagogisk praksis.

Pedagogisk leder har det øverste ansvaret på avdeling til å forvalte dette direkte med barna og i plan-, dokumentasjon og vurderingsarbeidet.

Alle ansatte har i samarbeid med styrer en forpliktelse til å utføre sitt mandat profesjonelt og jobbe etter barnehagens verdier, mål og planer. Alle ansatte har hver sin ryggsekk full av erfaringer, holdninger og verdier. Derfor vil ingen i personalet være helt like, men vi skal hele tiden jobbe sammen for å realisere barnehagens mål og verdier, som synliggjøres gjennom årsplanen og lokale og nasjonale føringer. Dette kan illustreres i følgende modell;

KAPITTEL 3 – BARNEHAGENS FORMÅL OG INNHOLD

Sosial kompetanse

- Sosial kompetanse innebærer grunnleggende sosiale ferdigheter, slik som; empati og rolletaking, samarbeidsferdigheter, selvkontroll, selvhevdelse, ansvarlighet og lek, glede og humor.
- Disse ferdighetene danner grunnlag for barnets psykiske helse og livsmestring, samt deres forutsetning til å danne vennskap og relasjoner til andre barn og voksne.
- For å være trygge og forutsigbare for barna etterstreber vi den autoritative voksenstilen. Dette innebærer varme relasjoner preget av tydelige krav og grensesetting.
- Vi jobber mot felles forståelse i personalgruppen, og arbeider for å omsette teori til praksis.
- Vi har fokus på et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø, der alle barn blir sett og tatt på alvor (jmf. Barnehageloven §3 og kapittel 8)

Rutiner og arbeidsmetoder

- Personalmøter og fagdager skal ha innhold som sikrer felles refleksjoner og personlig utvikling rundt sosial kompetanse og voksenrollen
- Vi bruker TRAS som et verktøy i det daglige arbeidet på alle barn fra 2-5 år
- Vi samarbeider tett med barnas foreldre for best mulig oppfølging av enkelt barns utvikling
- Personalet har felles forståelse for grenser og normer
- Vi skal legge til rette for positive samspillsituasjoner, både barn-barn og barn-voksne
- Vi fyller ut relasjonssirkel to ganger i året for å kartlegge personalets relasjon til barnet
- Vi arbeider forebyggende for å forhindre mobbing og krenkelser (jmf. Barnehageloven kapittel 8)
- Vi støtter og veileder barna i konflikthåndtering

Den autoritative voksne

- Er en tydelig rollemodell
- Har tydelige forventninger til barna, som formidles gjennom en varm relasjon
- Har respekt for barns medvirkning og autonomi (Barnehageloven § 3)
- Har kontinuerlig oppfølging av barns atferd
- Støtter barnas initiativ til samspill, og bidrar til at alle får noen å leke med, oppleve vennskap og lære å beholde venner
- Støtter barna i å se andres perspektiv og reflekterer over egne og andres følelser, opplevelser og meninger
- Fokuserer på et godt psykososialt miljø. Vi forebygger, stopper og følger opp om diskriminering, utestenging, mobbing, krenkelser og uheldige samspillsmønstre (jmf. Barnehageloven kapittel 8)
- Legger til rette for banking time

Materiell

- Være sammen
- Hjerteprogrammet
- Nelly og Hamsa
- Ti små vennebøker om Kanin og Pinnsvin
- Relasjonssirkelen

Språk

- Et rikt språkmiljø har stor betydning for barns språkutvikling. Flere studier viser i tillegg sammenheng mellom tidlige erfaringer med bøker og lesing og barns språklige utvikling.
- En dag i barnehagen består av utallige situasjoner der barna kan bruke språket aktivt, og et godt språkstimulerende miljø er preget av visuell støtte og et personale som bruker språket i samspill med barna hele dagen.
- Bruk av lyd, bevegelser og kroppslige uttrykk utvider mulighetene for kommunikasjon, og kan styrke nonverbale dialoger mellom barn. Musikalske aktiviteter kan utvikle felles arenaer der språk og samspill uttrykkes gjennom klang og rytme som skapes av deltakerne i fellesskap. Derfor skal musikk i ulike former ha en sentral plass i språkarbeidet i barnehagen.
- Det meste og viktigste av språkstimuleringsarbeidet i barnehagen skjer gjennom hverdagssituasjoner, og ulike innfallsvinkler og metoder kan være egnet til å engasjere barna i språklige aktiviteter, slik som for eksempel bruk av ASK.
- Språkarbeidet i barnehagen skal ha fokus på hverdagssamtalen, grunnleggende begreper og lesing. Våre arbeidsmetoder og rutiner skal sikre at dette er en del av den daglige praksisen på avdelingene.
- Språkarbeidet i barnehagen skal være i tråd med fagområdene *kommunikasjon, språk og tekst* og *antall, rom og form*.

Rutiner og arbeidsmetoder

- Vi bruker TRAS som et verktøy i det daglige arbeidet på alle barn fra 2-5 år
- Alle avdelinger har bøker tilgjengelig for barna og en innbydende lesekrok
- Vi leser og synger til alle barn hver dag
- Vi har samlingsstund hver dag
- Vi jobber strukturert med grunnleggende begreper, og planlegger og vurderer dette arbeidet hver måned
- Pedagogiske impulser er en del av det daglige arbeidet med barna
- Vi legger vekt på kvaliteten i hverdagssamtalen gjennom spontan og planlagt dialog
- Vi planlegger jevnlig aktiviteter som stimulerer barns munnmotorikk
- Elementer av ASK skal brukes i språkarbeidet på alle avdelinger

Den autoritative voksne

- Er et språklig forbilde, og støtter opp språket med konkreter, symboler, bilder og tegn til tale (ASK)
- Er en god samtalepartner som oppmuntrer og engasjerer barnas språklige utforskning
- Stiller spørsmål og veileder barna i å resonnere, argumentere og søke løsninger
- Har fokus på grunnleggende begreper, hverdagssamtalen og lesing i hverdagen
- Er tydelig i sin kommunikasjon, og støtter barnas språkutvikling gjennom gode samtaler
- Tuller med språket sammen med barna, og bruker humor
- Varierer språket med hjelp av virkemidler som rim, tempo, volum, rytme og melodi
- Stimulerer barnas undring og nysgjerrighet
- Hjelper barna å oppdage matematikk i dagliglivet, og motiverer til problemløsning

Materiell

- Språkkista
- Mattekassa
- Språkkista 2 (app, avdelingsipad)
- Snakkepakken (samisk og norsk)
- Instrumenter
- Tegnordbok (app)

Lek

- Lek er viktig for barns utvikling. Gjennom leken lærer barn seg konflikthåndtering og problemløsning. De får bearbeidet tidligere kunnskaper, og tilegner seg nye. De utvikler både språket og den sosiale kompetansen.
- Lek skjer i samspill mellom mennesker og mellom mennesker og miljø.
- Lek kan brukes som et virkemiddel for barns utvikling og læring, men det er også viktig å legge til rette for lek med leken som selve formålet. Leken har egenverdi!
- Vi skal legge til rette for lek med ulike aktivitetsnivå og ulike motoriske utfordringer.
- Vi skal tilpasse lekemiljøet for å sikre inkludering av alle barn, uavhengig av funksjonsnivå.
- Det fysiske lekemiljøet bør være innbydende og variert for å inspirere barnas lek.

Rutiner og arbeidsmetoder

- Vi skal bruke avdelingsmøter til å drøfte barnas lek/ lekemiljø
- Vi er tilstede rundt barna, slik at vi vet hva som foregår i leken deres. Vi tar det på alvor og setter inn tiltak i tråd med barnehagelovens §41, 42 og 43 dersom vi oppdager krenkelser, utestenging eller mobbing
- Vi skal ta bevisste valg rundt det fysiske barnehagemiljøet, og justerer det utfra barnegruppens behov
- Vi utnytter barnehagens arealer og leker for å inspirere til ulike typer lek, både inne og ute
- Vi bruker ulike metoder for å få innsyn i barnas lek, slik som observasjon og aktiv deltakelse
- Vi legger til rette for alderstilpassede aktiviteter
- Vi er igangsettere og hjelper barna inn i lek, spesielt i overganger
- Vi skal hjelpe barna med konflikthåndtering, og legge til rette for at leken kan fortsette selv om de blir uenige

Den autoritative voksne

- Er aktive og tilstedeværende, både inne og ute
- Oppmuntrer til lek som gir rom for mestring og utvikling, både inne og ute
- Ser alle barns behov, og støtter og hjelper de som trenger det inn i leken
- Byr på seg selv, bidrar i leken og er en igangsetter
- Undrer seg sammen med barna
- Observerer og vurderer barnas lek
- Respekterer leken, og respekterer de som er involvert i den, både barn og personal
- Tar barnas ønsker og interesser på alvor

Materiell

- Lekelager og motorisk lekelager
- Uteleker
- Sørøysundet
- Naturmateriell

Førskolegruppen

- «De eldste barna skal få mulighet til å glede seg til å begynne på skolen og oppleve at det er sammenheng mellom barnehagen og skolen. Barnehagen skal legge til rette for at de eldste barna har med seg erfaringer, kunnskaper og ferdigheter som kan gi dem et godt grunnlag og motivasjon for å begynne på skolen. Barnehagen skal bidra til at barna kan avslutte barnehagetiden på en god måte og møte skolen med nysgjerrighet og tro på egne evner» (Rammeplan for barnehage, s. 33-34).
- Førskolegruppen, også kalt storklubben, er for de barna som har sitt siste år i barnehage før skolestart. Sammen skal vi gjøre aktiviteter som gir felles opplevelser, mestringsfølelse og en god avrunding på barnehagetiden.
- Plan for tidlig innsats inneholder målformuleringer som legger føringer for innholdet i førskolegruppen.
- I førskolegruppen arbeider vi for at barna utvikler sine ressurser slik at de opplever mestring i overgangen barnehage-skole og i skolehverdagen.
- De ansvarlige pedagogene benytter seg av de pedagogiske metodene de anser som best for den enkelte barnegruppe.

Rutiner og arbeidsmetoder

- Førskolegruppen skal ha tydelige rutiner og rammer for det pedagogiske opplegget. Det skal være forutsigbart for barna.
- Møtes ukentlig. Ansvarlige pedagoger skal utarbeide en fast struktur for gjennomføring
- Arbeidsmetodene som brukes i førskolegruppen skal være gøy, samtidig som de stiller krav til oppmerksomhet og konsentrasjon
- Ansvarlige pedagoger for førskolegruppen skal vurdere måloppnåelse (tidlig innsats) i november og april. Der skal også barnas synspunkter komme fram. De skal gjennomføre planleggings- og vurderingsmøte august og januar, og ellers ved behov
- I samarbeid med førskolegruppen skal det planlegges en avslutning der foreldre blir invitert. Dette markeres i begynnelsen av juni

Den autoritative voksne

- Planlegger og er godt forberedt til førskolegruppen
- Veileder og motiverer
- Oppfordrer barna til å delta i samtale, og skaper på den måten gode dialoger
- Er et godt forbilde som selv er bevisst på å lytte og vente på tur
- Har tydelige forventinger til hvordan man opptrer og samarbeider i en gruppe
- Skaper progresjon gjennom individuelle forventninger
- Bruker språket bevisst og legger til rette for begrepslære

Materiell

- Plan for språk og kommunikasjon, tidlig innsats
- Lekbasert læring (Kamøya og Tarhalsen har hvert sitt eksemplar)
- Sorteringsmateriell
- Spill
- Sørøysundet
- Natur og nærmiljø

Måltider og kosthold

- Barnehagebarn inntar 40-60% av det daglige energiinntaket i barnehagen. Barnehagen og personalet har dermed en betydelig innflytelse på barnets totale kosthold og matvaner.
- Måltidet er en pedagogisk arena for læring og utvikling av holdninger til ulik mat og drikke.
- Det er viktig at barna opplever gode rammer for mat og måltid i barnehagen, som kan danne grunnlag for trivsel, læring, mestring og et sunt kosthold.
- For å ivareta måltidets pedagogiske funksjon er vi avhengig av at personalet legger vekt på en hyggelig atmosfære som bærer preg av fast struktur og faste normer og regler.
- Avdelingene skal ha måltidsrutiner som ivaretar alle barns behov, og skal justere denne organiseringen i takt med utvikling i barnegruppa.
- Både planlagte og spontane pedagogiske impulser skal være en fast del av måltidet.

Rutiner og arbeidsmetoder

- Måltidssituasjonen skal jevnlig vurderes på avdelingsmøter
- Vi setter av god tid til måltidene, minimum 30 minutter
- Vi har fokus på god hygiene før, under og etter måltidene, og ved oppbevaring og tilberedning av mat – barna og personalet vasker hendene før og etter alle måltider
- Vi legger til rette for variert mat med ulike smaksopplevelser
- Mat og drikke med mye tilsatt sukker og salt unngås
- Barna får frukt og grønt til hvert måltid, og det blir brukt melk og vann som tørstedrikke
- Barna har vann tilgjengelig hele tiden
- Servicemedarbeider baker brød og lager varmlunsj fra bunnen av en gang i uken.
- Barna skal være inkludert i tilberedning av maten
- Det vi serverer anrettes i små porsjoner. Dette for å gjøre maten mer innbydende og for å unngå matsvinn (belyser dette til barna i både økonomisk- og miljøperspektiv)
- Vi utnytter matrester i tråd med mattilsynets rutiner
- Vi bruker ASK i forbindelse med måltidene (handlingsrekker, spisebrikker, dagstavle osv.)
- De fleste feiringer og markeringer bør gjennomføres uten servering av søt og fet mat og søt drikke. Barnehagen oppfordres til å finne alternativer til søt og fet mat og søt drikke ved feiringer og markeringer. (helsedirektoratet).

Den autoritative voksne

- Er en god rollemodell som er profesjonell og forholder seg til barnehagens holdninger og rutiner for måltider og kosthold
- Tar aktiv del i måltidet og spiser sammen med barna
- Skaper en rolig atmosfære
- Ser alle barna og er anerkjennende
- Inviterer til gode samtaler rundt bordet og er lyttende
- Oppmuntrer til at barna skal være selvstendig og legger til rette for at de skal klare mest mulig selv
- Har tydelige forventninger og hjelper barnet å følge bordreglene
- Bruker humor
- Oppfordrer barna til å hjelpe hverandre – vi spør og vi sender
- Har fokus på «banking time», og lar enkeltbarn være med på å tilberede maten

Materiell

- Heftet Bra mat i barnehagen (helsedirektoratet)
- Måltidsbrikker med symboler

Garderobesituasjon

- På- og avkledning er en fast rutinesituasjon i barnehagen.
- Det er viktig at garderobesituasjonen er preget av forutsigbarhet og faste rutiner. Det skal være en situasjon der barna opplever mestring. Gjennom å fokusere på progresjon og utvikling vil barna bli stadig mer selvstendig.
- I garderobesituasjonen kreves ulike motoriske ferdigheter av barna. Personalet er tilstede for å gi de barna som trenger det ekstra veiledning.
- Garderobesituasjonen er en gylden mulighet for uformelle læringssituasjoner. Språkaktiviteter og naturfag er eksempler på temaer man kan implementere i garderobesituasjonen.
- Personalet skal ha fokus på å lære barna til å selv vurdere hvilke klær de trenger ute, basert på vær og vind.
- Vi oppfordrer barna til å samarbeide og hjelpe hverandre.

Rutiner og arbeidsmetoder

- Hver avdeling har faste rutiner for hvordan garderobesituasjonen skal gjennomføres
- Personalet har avklarte roller under på- og avkledning
- Symboler og handlingsrekker benyttes ved behov, for å gjøre garderobesituasjonen mer forutsigbar for barna
- Personalet er bevisst på benevnelse av begreper gjennom hele garderobesituasjonen
- Garderobesituasjonen skal jevnlig vurderes på avdelingsmøter

Den autoritative voksne

- Er tilstede og er med på å skape en rolig og positiv opplevelse for barna, der de skal oppleve mestring
- Veileder, støtter og motiverer barna
- Legger til rette for progresjon gjennom individuelle forventninger
- Er tydelig og skaper ro i garderoben
- Legger til rette for at barna skal finne fram klær og kle på seg selv, men hjelper til når det er nødvendig
- Bruker språket bevisst og legger til rette for begrepslære

Materiell

- Barnehagen har materiell til å lage handlingsrekker til garderoben. Se lager og ASK-folder på arbeidsrommet
- Rolltalk på enkelte datamaskiner på arbeidsrommet
- Ulike ergonomiske hjelpemidler

Samlingsstund

- Samlingsstund er en pedagogisk aktivitet der barnegruppa samles rundt et felles fokus.
- Samlingsstund skal være lystbetont og gi mestringsfølelse. Det skal bidra til fellesskapsfølelse og inkludering. Samlingsstund er også en god læringssituasjon.
- Samlingsstund kan bidra til å utjevne sosiale forskjeller gjennom å sikre felles deltakelse i et innhold som utvider perspektiver og erfaringer. Felles opplevelser i samlingen kan også gi grunnlag for lek og samspill.
- Det stilles krav til at barnehagens personale er delaktige i pedagogiske aktiviteter, og dette inkluderer også samlingsstund.
- Samlinger kan være både planlagte og spontane. Innholdet i samlingene skal variere, men det må være gjenkjennbar oppbygging som skaper forutsigbarhet for barna.
- Avdelingene avgjør om det er mest hensiktsmessig å ha samlingsstund med hele barnegruppa samtidig, eller om man skal dele opp i mindre grupper.

Rutiner og arbeidsmetoder

- Samlingsstund skal gjennomføres daglig.
- Vi er bevisste på valg av rom/ plassering for å unngå forstyrrende elementer under gjennomføringen.
- Vi har tydelig rolleavklaring i forkant av samlingene.
- Språk og sosial kompetanse skal ha en sentral plass i samlingsstunden.
- Avdelingene evaluerer samlingsstunder jevnlig på avdelingsmøter.
- Vi bruker ASK (handlingsrekke, bilder, konkreter, symboler, tegn) for å forsterke det pedagogiske innholdet og inkludere alle barn.
- Samlingsstund skal ha en fast struktur som bidrar til å styrke språklige prosesser.
- Barna skal gjennom samlingsstund oppleve å være del av et fellesskap.

Den autoritative voksne

- Er engasjert og byr på seg selv
- Er inkluderende og ser alle
- Legger til rette for at alle barn skal oppleve samlingen som lystbetont
- Er deltakende og engasjert, også når det ikke er seg selv som leder samlinga
- Tar tak i barnas interesser og bygger videre på de
- Tar barnas innspill på alvor
- Støtter de som trenger det, slik at alle blir inkludert

Materiell

- Primstav (dagstavle)
- Handlingsrekke
- Samlingsputer
- Konkreter, eventyrbokser og flanellograf

Fysisk aktivitet og hvile

- Lek og fysisk aktivitet er grunnleggende for barns fysisk og psykisk velvære. Barnehagen skal inneholde arealer og utstyr til varierte aktiviteter som fremmer bevegelsesglede, gir allsidige motoriske bevegelseserfaringer og mulighet for mestring for alle aldersgrupper og funksjonsnivå.
- Barnehagen skal også legge til rette for hvile, og skal i samråd med foreldre forsøke å finne en balanse som ivaretar hvert enkelte barns behov for det. Barnets beste skal komme først dersom det oppstår uenigheter (jmf. §3 barnehageloven).
- For barn i alderen 1-5 år anbefaler Helsedirektoratet minst 180 minutter fysisk aktivitet fordelt utover dagen. For barn 3-5 år anbefales minst 60 minutter av aktiviteten med moderat til høy intensitet. Vi ønsker å bidra til å utjevne sosiale forskjeller gjennom å sikre at en stor del av det daglige behovet for aktivitet dekkes i barnehagen.
- Det er ikke slik at så lenge vi er ute er barn i aktivitet. Noen barn søker naturlig mot bevegelses- og risikolek, mens andre heller velger rolige aktiviteter. Det blir personalets oppgave å sikre at alle barn er i bevegelse ute.
- Barnehagen skal legge til rette for at barn blir trygge på å bruke kroppen sin. For å få til dette må vi tilby varierte motoriske erfaringer, gjerne med mange variasjoner og repetisjoner. Se sirkel på s. 41.

Rutiner og arbeidsmetoder

- Det skal legges til rette for fysisk aktivitet i barnehagen hver dag. Vi skal sørge for tilstrekkelig utetid og/ eller tilgang på tilrettelagte arealer inne.
- Barn som sover i barnehagen skal minimum få sove én time, for å unngå å vekke de i den dypeste søvnen.
- Det fysiske rommet på avdelingene må organiseres slik at det blir rom for både fysisk aktivitet og hvile. Vi skaper variasjon i det materiellet vi har tilgjengelig.
- Vi skal ha et helhetlig syn på motorikk, og stimulere til både grov- og finmotoriske aktiviteter.
- Vi går jevnlig på tur hele året. Vi benytter oss av nærområdet og har en holdning om at små turer er også turer
- Vi skal legge til rette for allsidige motoriske utfordringer og risikolek.

Den autoritative voksne

- Er aktiv og deltakende med barna
- Viser engasjement og lever seg inn i de aktivitetene hen deltar i
- Motiverer og inspirerer til fysisk aktivitet
- Ser alle barn, også de som ikke søker mot fysisk aktivitet
- Ivaretar en balanse mellom aktivitet og hvile
- Er en igangsetter og pådriver for varierte aktiviteter og allsidig lek
- Ser muligheter og ikke bare begrensinger i de fysiske rammene i barnehagen

Materiell

- Motorisk lekelager og i utelekeskuret
- Uteområdet, nærområdet og naturen ☺

Samisk kultur

- «Barnehagen skal synliggjøre samisk kultur og bidra til at barna kan utvikle respekt og fellesskapsfølelse for det samiske mangfoldet» (RP s. 9)
- Personalet skal bidra til at alle barn blir kjent med at den samiske befolkningen er Norges urfolk, og skal gjennom opplevelser og erfaringer bidra til at de får kjennskap til samisk kultur, språk, levesett og tradisjoner
- Personalet skal knytte det samiske perspektivet til merkedager og hverdagsliv, kunst, kultur og mattradisjoner. Dette er viktig for at samiske barn skal kjenne på identitet og tilhørighet, og være stolt av sin egen kulturbakgrunn
- Samiske barn skal kjenne trygghet og glede over egen kultur og eget språk, og de skal få oppleve at det å vokse opp med flere språk og kulturer er en berikelse
- Arbeid med samisk kultur er en viktig del av barnehagens samfunnsmandat, og skal implementeres inn i rutiner og aktiviteter

Rutiner og arbeidsmetoder

- Samefolkets dag markeres 6. februar. Vi setter ekstra fokus på samisk kultur i forkant av dette
- Vi drar nytte av naturen rundt oss og følger med på endringene i den (det samiske årshjulet må gjerne henge framme, det finnes i snakkepakken)
- Vi trekker paralleller mellom samisk og nord-norsk kultur
- Vi bidrar til å ivareta samiske tradisjoner og kunnskap
- Vi følger med på når reinen kommer til og forlater Kvaløya
- Vi forteller samiske sagn og eventyr
- Vi lærer enkle ord på samisk (hei, telle til 5 osv.)
- Vi lar det samiske inspirere formingsaktiviteter

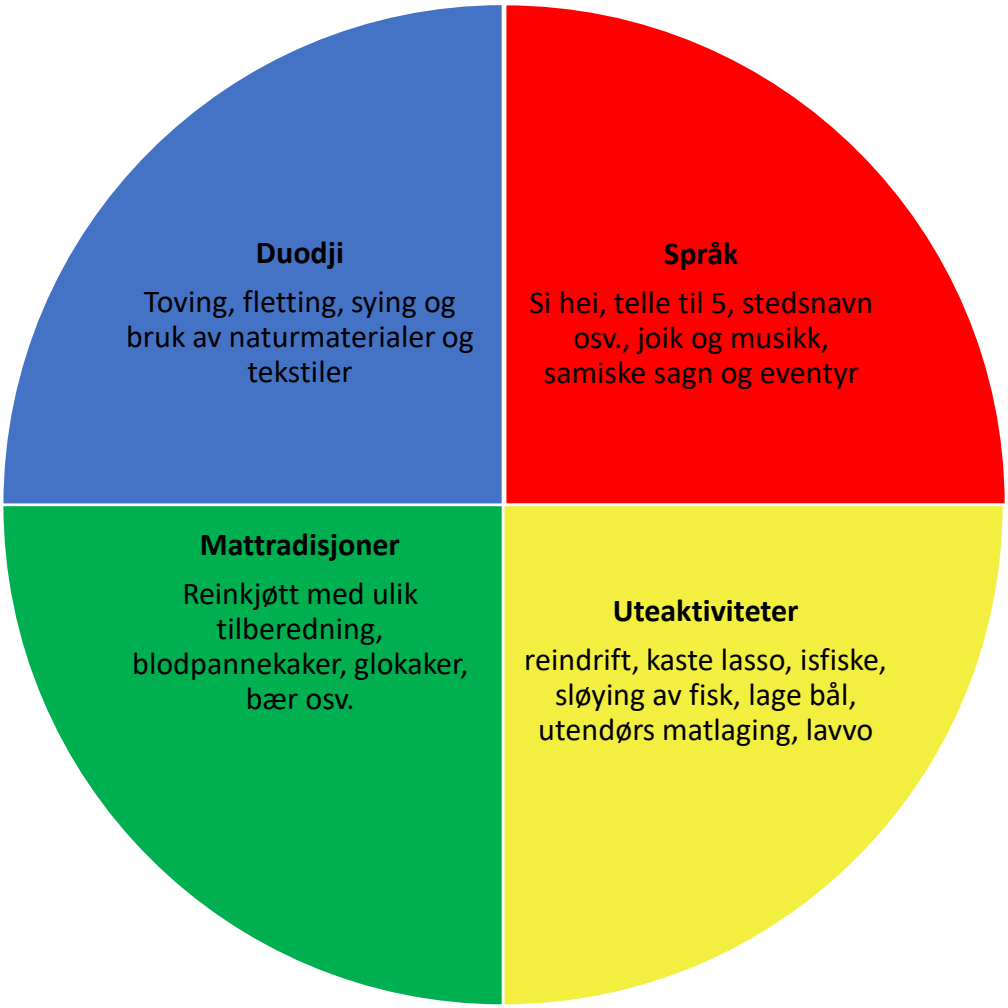
Den autoritative voksne

- Ser på mangfold som en ressurs i det pedagogiske arbeidet
- Tar barnas tro og spørsmål på alvor og undrer seg sammen med de
- Er et godt forbilde når det kommer til forståelse og toleranse for kulturelle forskjeller i samisk tro og religion
- Bidrar til at alle barn føler seg sett og anerkjent for den de er, og synliggjør den enkeltes plass og verdi i fellesskapet

Materiell

- Det finnes to samiske snakkepakker i barnehagen
- Samiske bordflagg på alle avdelinger og Sørøysundet
- Samisk litteratur (både for personal og barn)
- Temahefte om samisk kultur i barnehagen (kunnskapsdepartementet)
- Barnehagens samiske hefte
- Nrk-super

Samisk kultur – idébank

Se i heftene *Samiske temaer og perspektiver i alle barnehager* og *Arbeid med samisk kultur – Håja barnehage* for mer inspirasjon

KAPITTEL 4 – BARNS MEDVIRKNING

Barns medvirkning

- Medvirkning handler om å delta i beslutningsprosesser, være med å bestemme over hva som skal skje og hvordan det skal gjøres
- Barna skal lære demokratiske spilleregler, og hva det innebærer å være en del av fellesskapet
- Barna skal lære å lede seg selv, ta beslutninger og tørre å stå frem og si meningen sin
- Det er viktig at personalet ser alle barna, og gir alle en stemme
- Vi skal bevisst lytte til barnas samtaler for å få innblikk i hva barna er opptatt av. Dette gjør det mulig å planlegge tema og aktiviteter basert på barnas undring, nysgjerrighet og interesser
- Vi må være oppmerksomme på barns verbale og nonverbale uttrykk for å vurdere hvordan de har det og hva de synes om barnehagens innhold
- I beslutningsprosesser må vi overveie behovet til barnegruppen opp mot behovene til enkeltbarn

Rutiner og arbeidsmetoder

- Barna skal jevnlig få mulighet til aktiv deltakelse i planlegging og vurdering av barnehagens innhold, ut i fra deres alder og modenhet (jmf. §3 barnehageloven). Vi tolker barna som ikke har mulighet til å uttrykke det selv. Dette skal komme til uttrykk i ukesrapport og halv- og helårsvurderingene
- Vi skal benytte oss av kunnskap om hvert enkelt barn og barnegruppa når vi planlegger det pedagogiske innholdet
- Barnas erfaringer og meninger skal inngå i vurderingsarbeidet vårt
- Personalet skal jobbe utfra prinsipper om barnets beste, som kommer fram i FNs barnekonvensjon (artikkel 3 og 12) og §3 i barnehageloven

Den autoritative voksne

- Anerkjenner og respekterer barnas meninger/ reaksjoner
- Tolker barns signaler, både de verbale og nonverbal
- Er lydhør og villig til å endre på fastsatte planer ut fra barnas interesser
- Tar barna på alvor
- Bruker demokratiske metoder i barnegruppa
- Gir alle barn en stemme
- Har alltid fokus på barnets beste

Materiell (styringsdokumenter)

- Barna ☺
- FNs barnekonvensjon
- Barnehageloven
- Rammeplanen

KAPITTEL 5 – SAMARBEID MELLOM HJEM OG BARNEHAGE

Samarbeid mellom hjem og barnehage

- Foreldre og personalet har et felles ansvar for barnets trivsel og utvikling. Vi ser på foreldrene som en ressurs i samarbeidet om barnet. Det er barnehagens oppgave å legge til rette for foreldresamarbeidet.
- Samarbeid mellom barnehage og hjem skal alltid ha barnets beste som mål (jmf. §3 barnehageloven).
- Samtaler mellom barnehage og hjem skal ha dialogen i fokus. Formålet med samtalene skal være å få fram barnets, foreldrenes og barnehagens stemmer og synspunkter.
- Personalet i barnehagen skal være lydhør og ta med både barnets og foreldrenes stemme inn i beslutningsprosesser. Den avgjørende faktoren for beslutninger skal være barnets beste (jmf. Barnehageloven §3).

Rutiner og arbeidsmetoder

- Foreldresamarbeid skal vurderes i halv- og helårsvurdering av avdelingene
- Barnehagen har de opplysningene de trenger om barnet og oppdaterer de ved behov
- Vi har daglig kontakt med foreldre gjennom levere- og hentesituasjoner. Hele personalet har i ansvar å formidle barnehagedagen og beskjeder
- Vi skal bruke ASK i samarbeidet med foreldre vi ikke har felles talespråk med
- Foreldresamarbeid skal skje både på individnivå og gruppenivå
  - Oppstartssamtale
  - Foreldresamtaler
  - Foreldremøter
  - Overgangssamtaler
  - Samarbeid med eksterne instanser (PPT, barnevern, BUP osv.)
  - SU
  - Mykid

Den autoritative voksne

- Er varm og tydelig ovenfor både barn og foreldre
- Lytter og viser forståelse i samarbeidet, men tar selvstendige vurderinger med utgangspunkt i barnets beste (jmf. Barnehageloven §3)
- Skaper en åpen og tillitsfull relasjon til foreldre og barn
- Tydeliggjør for foreldrene at deres barn blir sett
- Er imøtekommende og tar initiativ til samtale både under levere- og hentesituasjoner

Materiell

- Ulike samtaleskjema, se rutinebeskrivelse

Foreldresamarbeid - rutinebeskrivelse

NYE BARN

- Ca. fire uker før oppstart ringer vi til foresatte og inviterer de og barnet til oppstartssamtale og besøk i barnehagen.
  - Oppfordre foreldrene til å gjøre seg noen tanker om oppstart i barnehagen.
- **Oppstartssamtalen**
  - Vi inviterer foresatte til samtale i barnehagen i forkant av oppstart. Vi oppfordrer til at de tar med barnet, og legger til rette for et besøk på avdelingen barnet skal begynne på.
  - Det fylles ut eget skjema for oppstartssamtalen, og foreldrene får informasjon om barnehagen og tilvenningsperioden (ligger ved skjemaet for oppstartssamtale).
- **Personalet (ped.leder hovedansvar)**
  - Skal hvert år ha fokus på tilvenning under fagdagene i august.
  - Planlegger og evaluerer alle tilvenninger på avdelingsmøtene. Vi tar barnets rutiner med i planleggingen.
  - Har tydelig dialog med foreldrene underveis i tilvenningen, og avklarer morgendagen før vi sender de hjem.

FORELDRESAMTALER

- Fast samtale en gang i året, gjennomføres rundt barnets bursdag.
- Skolebegynnerne har i tillegg til den ordinære samtalen, en avslutningssamtale i mai med gjennomgang av overføringsskjemaet til skolen.
- Pedagogene inviterer til foreldresamtale og avtaler tidspunkt.
- Dersom personalet eller foresatte har behov for en ekstra samtale, stiller vi oss disponibel til det.

FORELDREMØTER

- Vi gjennomfører foreldremøte hvert år i november, der hoveddelen av møtet gjennomføres avdelingsvis av pedagogene. Foreldrene til førskolebarna blir invitert en halvtime tidligere for å få informasjon om det siste året i barnehage og overgangen barnehage-skole.

NÅR BARN SLUTTER HOS OSS (se for mer utdypende s. 29)

- Vi følger overgangsrutinene, se Tidlig Innsats
- Gjennomføre overføringssamtale med foresatte hvor skjemaet fylles ut og signeres/samtykker til hvilke dokumenter som skal overføres til barnehage/skole
- Vi følger det kommunale systemet for arkivering som er elektronisk i websak

GENERELL INFORMASJON

- Vi har egne skjema og maler for alle former for foreldresamarbeid. De finner man på onedrive under Felles dokumenter og maler → Foreldresamarbeid. Alt skal kontinuerlig arkiveres i websak.
- Alle skjemaer skal fylles ut digitalt, og skal underskrives av deltakerne med fullt navn og dato
- Viktigste kommunikasjonsformen er i det daglige, MyKid er et supplement

Minoritetsspråklige barn - rutinebeskrivelse

Foreldresamarbeid

Den første tiden i barnehagen er det viktig at foreldrene opplever det som et trygt og godt sted å komme til. Oppstarten er avgjørende for foreldrenes opplevelse av trygghet og tillit. Det bør legges vekt på å få til gode hverdagssamtaler.

Arbeidsmåter:

- Synliggjøre at vi ser på foreldrene som viktige gjennom å ha god tid, ta initiativ til samtale, smile og være lyttende.
- Bruke visuell støtte i de daglige samtalene med foreldrene. Bruker konkreter som ting, utstyr, kalender, bilder og kommunikasjonsmateriell (ASK) for å vise hva vi sier og hva vi vil fortelle.
- Formidle daglige hendelser fra barnas dag i barnehagen. Bruk gjerne bilder i papirform eller på MyKid som samtalestøtte.
- Suppler all skriftlig informasjon med muntlig forklaring.
- Inviter foreldrene inn på avdelingen når de leverer eller henter barna, slik at de kan bli kjent med innhold og arbeidsmåter i barnehagen.

Oppstart i barnehage og oppstartssamtale

Vi skal i hvert enkelt tilfelle vurdere internt i barnehagen hvordan vi skal legge opp tilvenningsperioden, slik at både barn og foreldre blir ivaretatt. Når det er snakk om minoritetsspråklige foreldre kan vi gjerne utsette oppstartssamtalen til etter oppstart, slik at vi kan gjøre oss et inntrykk av hvor godt de kjenner til norsk barnehage i forkant av samtalen.

Mange foreldre vil det være mulig å avholde en tilnærmet «normal» oppstartssamtale med. Med andre må vi komprimere mengden informasjon og spørsmål, og kun fokusere på det viktigste. For oss er det viktigst å vite grunnopplysninger om barnet (familieforhold, religion/ livssyn, språk, helse) og hva barnet har opplevd før det begynner i barnehagen. Dersom barnet for eksempel har flyktningbakgrunn er det mulig at han/ hun har opplevd ting som kan være traumatiserende. Slik informasjon må vi forsøke å innhente, for å kunne ta imot barnet på best mulig måte.

Vi må ikke ta for gitt at foreldre kjenner til hva en barnehagen er og hva det forventes av de. For noen foreldre vil det være nødvendig å få kjennskap til helt grunnleggende ting, slik som;

- Hva er en barnehage?
- Hva vil barnet deres oppleve i barnehagen?
- Hvilke forventinger har vi til dere som foreldre?

Arbeidsmåter:

- Bruke kunnskapen vi har om foreldrene til å avgjøre mengde spørsmål og informasjon i oppstartssamtalen.
- Avklare bruk av tolk med foreldrene. **Hvis de ikke ønsker bruk av tolk, er det viktig at barnehagen påpeker viktigheten dersom vi har behov for det.**
- Sette av nok tid til samtale, både på tilvenning og oppstartssamtale.
- Der det er nødvendig benytter vi oss av eget skjema for oppstartssamtale, som har færre spørsmål og mindre informasjon. Dette ligger på onedrive under Felles dokumenter og maler → Foreldresamarbeid → Nye barn.

Foreldresamtaler og foreldremøter

For å sikre gjensidig kommunikasjon og forståelse, skal barnehagen som hovedregel benytte tolk under foreldresamtaler. Se egen veileder for rutiner rundt bruk av tolk (ligger på onedrive under Felles dokumenter og maler → minoritetsspråklige barn).

Foreldremøte er et felles forum for alle foreldrene. Barnehagen må forberede og tilrettelegge disse møtene slik at det oppleves inkluderende. I forkant av møtet må barnehagen undersøke hvilke minoritetsfamilier som ønsker å komme, og avtale hvilke tilretteleggingsbehov de ulike foreldrene har.

Arbeidsmåter:

- Informere foreldrene muntlig om at det blir foreldresamtale eller foreldremøte. Vise møtedato på en kalender.
- Avklare bruk av tolk med foreldrene. Hvis de ikke ønsker bruk av tolk, er det viktig at barnehagen påpeker at vi har behov for dette.
- Til foreldremøter kan barnehagen undersøke med foreldrene om de har andre bekjente som kan benyttes som tolk under møtet, eller om barnehagen skal forsøke å skaffe.
- Fra barnet fyller 2 år skal ansvarlig pedagog fylle ut fanen «flerspråklig» i TRAS sammen med foresatte.

Personalet

Personalet er barnehagens viktigste ressurs. Personalets grunnsyn må være at en flerkulturell barnehage er en berikelse som gir alle barn og voksne mulighet til å utvikle sine perspektiver og sin respekt og forståelse for andre språk og kulturer.

Det er viktig at personalet er bevisst at de er rollemodeller for barna. Personalet må i ord og handling vise de samme holdningene som de ønsker at barna skal ha. Barna må få erfare at vi er forskjellige, samtidig som det er like viktig at vi fokuserer på likheter som på ulikheter mellom kulturer og mennesker.

Personalet har en viktig oppgave i å veilede foreldrene i at et godt utviklet morsmål er den beste forutsetningen for å lære norsk. Foreldrene må få veiledning i prinsippet *en person – ett språk.* Det vil si at i familier der mor og far har ulikt morsmål, anbefales det at foreldrene snakker sitt morsmål sammen med barnet. En god flerspårklig utvikling gir barnet mulighet til å kommunisere med familie og venner utenom barnehagen.

Arbeidsmåter:

- Gi foreldrene veiledning om barns språkutvikling og morsmålets betydning, og oppmuntre foreldrene til å bruke morsmålet hjemme.
- Informere om hvordan barnehagen jobber med språkstimulering og hvordan foreldrene er en ressurs i barnets tospråklige utvikling.
- Invitere foreldrene til å lære barnehagens sanger, rim og regler på eget språk.
- Dele bilder fra aktiviteter i barnehagen med foreldre, slik at foreldre og barn sammen kan snakke på morsmålet om det som skjer i barnehagen.

KAPITTEL 6 – OVERGANGER

Overganger - rutinebeskrivelse

TILVENNING AV NYE BARN

- Tilvenningsperioden legges opp slik at det ikke kommer for mange barn på én gang. For de minste barna bør det ikke være mer enn tre barn på tilvenning samtidig.
- Barnehagen skal legge til rette for besøksdager for barn og foreldre i mai/ juni.
- Ansvarlig pedagog kontakter foreldre og gjennomfører oppstartssamtale med besøk i forkant av barnehagestart (se foreldresamarbeid – rutinebeskrivelse).
- Det skal hver dag avklares hva man tenker om neste dag i tilvenningsperioden, slik at foreldrene føler seg trygge og forberedt på prosessen.

➢ **FORELDRE**

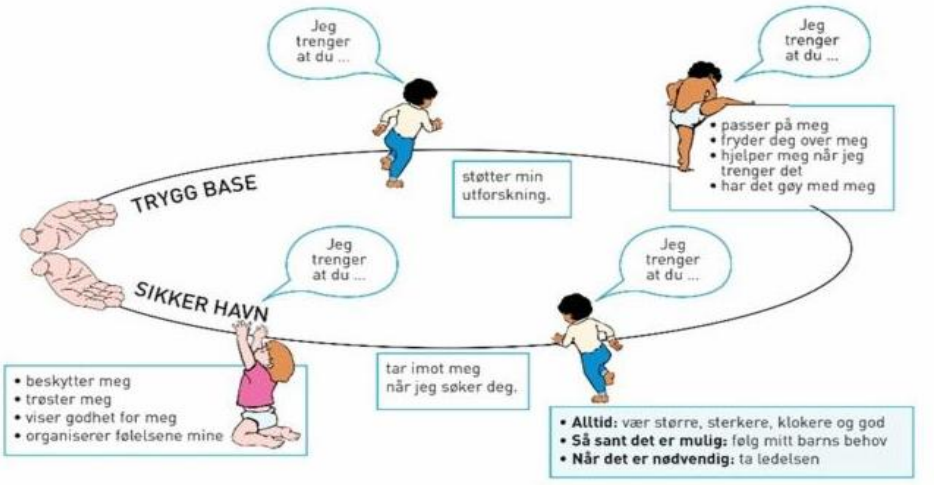
- På oppstartssamtalen avtales det når det passer å komme første tilvenningsdag. Det er viktig å snakke med foreldre om at tilvenningen må skje i barnets tempo. Avklar med foreldre hvor mange dager de har anledning til å være med i barnehagen, og snakk om behovet for korte dager den første tiden.
- Skal være trygge på at vi kontakter de hvis det er noe, og at de kan ta kontakt med barnehagen dersom de synes leveringen er ubehagelig. Utrygge foreldre skaper utrygge barn.

➢ **PERSONALET**

- Tar høyde for at ingen barn er like, og imøtekommer barnas behov fram til de blir trygge.
- Senker tempoet på avdeling, og har fokus på rolige dager preget av faste rutiner, slik at barnet opplever forutsigbarhet og ikke mer stress enn nødvendig.
- Skal alltid ha et fang, og forsøke å skape en myk overgang fra hjemmet til barnehagen. Dette innebærer at barna i starten må få beholde sine faste rutiner og vaner så langt det lar seg gjøre. Dette være seg leggerutiner, bruk av sutt og kos og lignende. Når barnet er helt trygg og tilvendt kan dette justeres med barnets beste i fokus (jmf. Barnehageloven § 3).

➢ **BARNET**

- Skal oppleve anerkjennelse og ikke få følelsene sine undertrykt, men heller hjelp til å regulere de.
- Skal få lov til å velge hvilke(n) voksen det er trygg på den første tiden.

OVERGANG LITEN-STOR, ELLER MELLOM ANDRE AVDELINGER INTERNT

- Storavdelingen må ha en plan for hvordan det nye barnet skal inkluderes i barnegruppa. Dette er ansvarlig pedagog sitt ansvar.
- Storavdelingen klargjør barnets plass i garderoben før overflytting, barnet gjøres kjent med sin nye plass
- Overføringssamtale gjennomføres av ansvarlig pedagog på liten- og storavdelingen, før barnet flyttes over. I forkant av samtalen fyller pedagog som overleverer informasjon ut skjema for overføringssamtale internt i barnehagen. Dette skjemaet skal arkiveres i Websak. Før samtalen skal:
  - TRAS overføres til korrekt avdeling
  - Barneperm skal være klar.
  - Alle dokumenter skal være lagt inn i Websak.
- Viktig med kontinuerlig dialog mellom avdelingene både før, under og etter overflyttingen.
- Det er personalets ansvar at overgangen planlegges og gjennomføres på en måte som er gunstig for barnet.
  - Formell overflytting skjer sammen med barnet – klær og utstyr tas da med.
  - Etter overgang skal det tilrettelegges for tilbakebesøk etter behov.

➢ **BARNET**

- Trygghet – bruk kunnskapen vi har om barnet til å skape gode muligheter for relasjonsbygging med de(n) voksne på storavdelingen. Tolk barnets signaler (jmf. Trygghetssirkelen)
- Personalet på storavdeling oppsøker barnet i utetiden og besøker det på nåværende avdeling.
- Fokuset skal være på å tilrettelegge etter barnets behov
  - Når barnet som skal flytte over besøker sin kommende avdeling, skal en av de voksne fra den nåværende avdeling bli med ved behov. Spør hva barnet vil og aksepter svaret.

➢ **FORELDRE**

- Det skal være en tydelig prosess med datoer og kontaktperson på ny avdeling. Foreldre skal holdes oppdatert gjennom hele overgangen.
  - Det er pedagogens ansvar å opprette kontakt med nye foreldre på avdelingen.
- Det skal tilbys overgangssamtaler ved nytt barnehageår (eller på annet tidspunkt dersom barnet flyttes på en annen tid av året).
  - Dersom vi mener det er et behov for samtale, ber vi om det.
- Vi velger ikke primærkontakt for barnet. Barnet skal selv velge hvem h*n vil knytte seg til først. Foreldrene får utdelt en kontaktperson. Pedagogisk leder har det overordnede ansvaret på avdelingen.
  - Vær bevisst på å skape en trygg overgang for barna, ha et ekstra fokus på de barna som er mindre trygg– og det samme for foreldrene.

OVERGANG BARNEHAGE-BARNEHAGE

- Eget overføringsskjema. Ansvarlig pedagog gjennomgår skjemaet sammen med foreldrene. Samtalen gjennomføres i god tid før barnet bytter barnehage.
  - Skjemaet skal signeres med dato og deltakernes fulle navn.
- Vi kan med foresattes samtykke sende en elektronisk kopi av overføringsskjemaet og TRAS til den nye barnehagen via Websak. Eventuelt kan foreldre få med seg en kopi.
- Før barnets siste dag:
  - Barneperm skal være klar. Permen skal inneholde noen ord fra avdelingen til barnet.
  - Alle dokumenter skal alltid være lagt inn i Websak, inkludert TRAS og overføringsskjema.

OVERGANG BARNEHAGE-SKOLE

- Alle barn skal få en positiv overgang fra barnehage til skole.
- Barnehagen tar kontakt med skolene for å utveksle kunnskaper og informasjon om barnet. Samtalen gjennomføres før skolebesøk (begynnelsen av juni).
- Overføringsskjema for skolestarterne fylles ut i løpet av april.
  - TRAS-skjema og overføringsskjema følger barnet over i skolen.
- Ansvarlig pedagog har ansvar for at barnas foresatte involveres i overføringen, samt gjennomgår informasjonen i overføringsskjemaet.
  - Skjemaet skal signeres med fullt navn og dato. Ansvarlig pedagog har ansvar for å sende skjemaet til skolen via Websak etter samtalen.
- Før barnets siste dag:
  - Barneperm skal være klar til storklubbavslutningen. Permen skal inneholde noen ord fra avdelingen til barnet.
  - Alle dokumenter skal være lagt inn i Websak, inkludert TRAS.

MIKROOVERGANGER PÅ AVDELING

- Barnehagehverdagen består av mange mikrooverganger, fra lek til aktivitet, fra lunsjmåltid til hvilestund etc. Mikrooverganger er en stor del av barnehagens praksis og rutiner.
  - Personalets rolle er å legge til rette for gode rutiner og en fast struktur i hverdagen sånn at overgangene er forutsigbare for barna.
  - Personalet må forberede barna på mikrooverganger i de ulike hverdagssituasjonene
  - Enkelte barn har i større grad behov for å vite når de ulike overgangen skal skje. Bruk av ASK er med på å skape trygghet og forutsigbarhet.
    - Alle avdelinger er utstyrt med primstav (dagstavle), og har materiell til handlingsrekker tilgjengelig ved behov.

KAPITTEL 7 – BARNEHAGEN SOM PEDAGOGISK VIRKSOMHET

Hammerfest kommune
Hámmerfeastta suohkan

Håja barnehage
- Den gode hverdagen

Årshjul for pedagoger

Månedlig sjekkliste:

- Planlegge avdelingsmøter
- Skrive og publisere ukesrapport på Mykid og legger ut bilder
- Planlegging, vurdering og dokumentasjon
- Websak
- TRAS
- Allmenn- og spesialpedagogisk arbeid
- Enkeltbarnet og barnegruppa
- Foreldresamtaler

August

- Forberede planleggingsdag
- Tilvenningsperiode
- Lag grovplan for barnehageåret
- Planlegge tid for avdelingsmøte på kveldstid (ped.leder. Planlegger aktuelt tema for møtet). Møte legges inn i grovplan
- Plan for førskolegruppa (sept-des)

September

- Første ordinære avdelingsmøte omtrent i midten av måneden
- Oppstart førskolegruppe

TRAS og foreldresamtaler løpende gjennom hele året

Oktober

- Forberede medarbeidersamtale med de ansatte på din avdeling
- Saksliste foreldremøte publiseres på Mykid

November

- Foreldremøte på kveldstid (+ halvtime før for førskolebarn)
- Gjennomføre medarbeidersamtaler
- Halvårsvurdering avdeling (blir satt av tid på personalmøte)
- Relasjonssirkel fylles ut

Desember

Avdelingsmøter gjennomføres kun første uke av måneden
Halvårsevaluering førskolegruppa gjennomføres første uke av desember
Plan for førskolegruppe (jan-juni)
Planlegge januar

August_____
_____
_____
_____

September_____
_____
_____
_____

Oktober_____
_____
_____
_____

November_____
_____
_____
_____

Desember_____
_____
_____
_____

Januar

Februar

Mars

April

- Relasjonssirkel fylles ut
- Ta høyde for at avdelingsmøte kan utgå på grunn av påske
- Foreldresamtaler i forbindelse med overføringsskjemaer til skolen og evt. andre som slutter

Mai

- Helårsvurdering avdeling (blir satt av tid på personalmøte)
- Ta høyde for at avdelingsmøter kan bli flyttet pga helligdager
- Følg med på når siste avdelingsmøte er
- Forberedelser for interne overganger

Juni/ juli

Evaluering og avslutning for førskolegruppa
Sluttføre barnehageåret
Forberede neste barnehageår
Gjennomføre interne overføringssamtaler
Ha kontroll på når barn slutter eller bytter avdeling
Planlegge oppstartsamtaler for nye barn
Opprydding i MyKid

Januar_____
_____
_____
_____

Februar_____
_____
_____
_____

Mars_____
_____
_____
_____

April_____
_____
_____
_____

Mai_____
_____
_____
_____

Juni/juli_____
_____
_____
_____

Hammerfest kommune
Hámmerfeastta suohkan

Håja barnehage
- Den gode hverdagen

Støttepedagogers oppgaver og ansvar

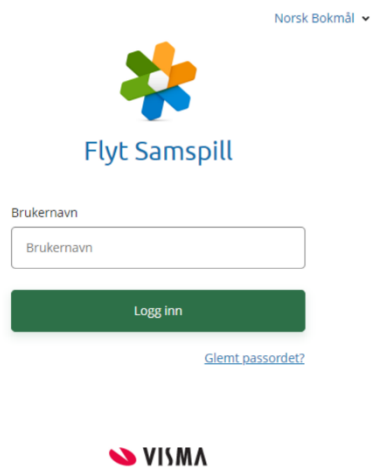
Støttepedagog har hovedansvar for barnet og oppfølging av det. Støttepedagog skal utarbeide et individuelt opplegg med utgangspunkt i barnets vedtak om spesialpedagogisk hjelp (jf. Barnehageloven § 37 – Barn med nedsatt funksjonsevne). I tillegg til dette skal han/ hun i samråd med pedagogisk leder lage et tilpasset opplegg som følger avdelingens temaer, for å sikre inkludering.

Støttepedagog skal:

- Samarbeid med foreldre og andre instanser (for eksempel PPT, fysioterapeut osv.)
    - Støttepedagog er fast deltaker i ansvarsgruppe
- Skal ha god kjennskap til Tidlig innsats – spesialpedagogiske rutiner
- Holde avdelingen og styrer/ ass. styrer oppdatert
- **Jobbe hver måned med mål og tiltak i samspill**, slik at det alltid er oppdatert og pedagogisk leder (eller andre) kan ta over arbeidet med barnet ved eventuelt fravær
- Være en pådriver for aktivt bruk av ASK som metode (dagstavle, handlingsrekker, tegn til tale)
- **Årsrapport ferdig til 1. mai hvert år.** Skal sendes til barnehagemyndighet og foreldre via Websak. Rapporten sendes også til PPT dersom barnet har åpen sak der.

Månedlig sjekkliste:

- Mål og tiltak i samspill
- Pedagogisk opplegg på avdelingen (pedagogisk plan for Håja barnehage)
- ASK (handlingsrekker, symboler, tegn)

Innlogging til samspill finner man når man søker på individplan.no

Årshjul for styrer og assisterende styrer

Styrer og assisterende styrer skal i samarbeid med det øvrige personalet sikre barnehagen som en lærende organisasjon.

August
- Vurdering av sommerbarnehage (personalet)

September
- Vurdering av overgang barnehage-skole (pedagoger førskolegruppa)
- Vurdering av tilvenning og overganger internt (ledergruppa)

Oktober
- Vurdering av overføringsskjema internt i barnehagen (ledergruppa)
- Vurdering av oppstarssamtaleskjema x2 (ledergruppa)

November
- Vurdering av barnehagens dokumentasjonsarbeid (ledergruppa)
- Vurdering av foreldrmøte (pedagoger)
- Vernerunde (styrer/ verneombud)

Desember
- Årsmelding (styrer)

Januar
- Vurdering av halv- og helårsvurderingsskjema (ledergruppa)
- Vurdering av foreldresamtaleskjema (ledergruppa)

Februar
- Begynne revidering av årsplan (ledergruppa). Skal være ferdig til mai.

Mars
- Vurdering av progresjonsplan for fagområder, barnehagens verdigrunnlag og mål for pedagogisk praksis (ledergruppa)

April
- Vurdering av innhold på ledermøtene (ledergruppa)
- Vurdering av ukerytmen til barnehagen (ledergruppa)

Mai
- Vurdering av månedsbrev, planlegging- og vurderingsskjema, fellesarrangementer og pedagogisk plan for språk og sos.komp./ livsmestring (ledergruppa)

Juni
- Vurdering av håndbok for vikarer og nytilsatte (styrer/ ass.styrer)
- Vurdering av plan for veiledning av nyutdannende pedagoger (styrer/ ass. styrer)

Juli

Rommet som pedagogisk verktøy

Rommet blir ofte omtalt som den tredje pedagog. Barna lærer i samspill med pedagogen, i samspill med andre barn, og i samspill med omgivelsene sine, altså det fysiske miljøet i barnehagen. Utforming av rommene i barnehagen kan være med på å skape gode læringsmiljø som legger til rette for lek, læring og utvikling. De kan skape utforskertrang, stimulere sansene og gi nye opplevelser. Muligheten for lek vil være avhengig av kvaliteten i det fysiske rommet, både inne og ute.

På en avdeling er det ofte flere ting som skjer på en gang. Rommene må organiseres slik at ulike aktiviteter kan foregå samtidig. Det må være mulighet for tumlelek, samtidig som det må finnes en rolig lesekrok. Det skal være plass for både rollelek og bordaktiviteter. De ulike aktivitetene som tilbys på avdelingen må være tilgjengelige for barna, så man må ta hensyn til barnas perspektiv i organiseringen. Miljøet på avdelinga skal være innbydende, og inspirere til lek og læring. Sortering og god oppbevaring av leker og utstyr er viktig for å gjøre det oversiktlig for barna. Barna har i tillegg stort utbytte av å lære seg å sortere gjenstander. Det anbefales å rullere på lekene man har tilgjengelig på avdelingene, for å kunne gi barna nye impulser og variasjon.

Det er mange faktorer som er viktige for å optimalisere barnehagemiljøet, blant annet lyd og lys. Barna må kunne se og høre godt. Personalet må forholde seg profesjonelle, og kan ikke ha dempet belysning og bakgrunnsmusikk på fordi det er «koselig». Dårlig belysning og mye bakgrunnsstøy kan være forstyrrende for enkelte barn. Da er det viktig å ha fokus på universell utforming slik at alle har så gode forutsetning til lek og læring som mulig. I Håja har vi store avdelinger oppdelt i flere rom, så man har mange muligheter til å tilpasse avdelingen for sin barnegruppe. Man må gjerne la barna ta del i denne tilpasningen, og gi de mulighet til å medvirke til hvilken type lek man skal legge til rette for.

Avdelingene i Håja har mye plass på både gulv og vegger. Vi må ha et bevisst forhold til hva vi fyller disse flatene med. Bilder, tegn og illustrasjoner kan være med på å berike både leken og språkmiljøet på avdelingen. Det kan også være med på å lette dokumentasjonsarbeidet, og synliggjøre barnehagens innhold både for foreldre og barn. Godt og synlig dokumentasjonsarbeid gir også barna mulighet til å prosessere erfaringene sine bedre, og på den måten kan det pedagogiske innholdet få enda større virkning.

Bilder og symboler lett tilgjengelig for barna bidrar til et rikt språkmiljø

Ulikt materiell lett tilgjengelig i barnehøyde

Motorisk rom som inviterer til tumlelek

KAPITTEL 8 – BARNEHAGENS ARBEIDSMÅTER

Planlegging, vurdering og dokumentasjon

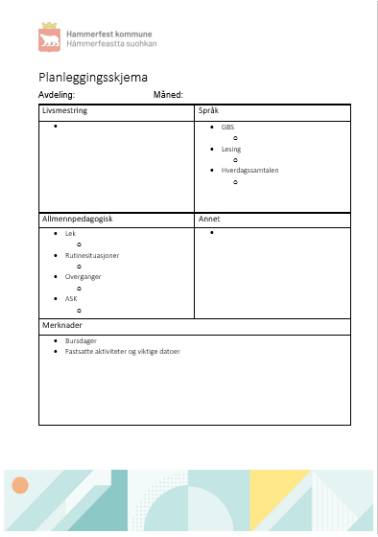
Planlegging

- Hver måned skal pedagogisk leder (i samarbeid med resten av personalet på avdelingen) fylle ut planleggingsskjema (se vedlegg). Skjemaet skal fylles ut i tråd med pedagogisk plan, fellesarrangementer og det som ellers er relevant for egen avdeling.
- Mykid skal til en hver tid være oppdatert med relevant informasjon til foreldre i kalender og post-it.

Vurdering og dokumentasjon

- Hver måned skal pedagogisk leder (i samarbeid med resten av personalet på avdelingen) fylle ut vurderingsskjema (se vedlegg). Vurderingsskjemaet skal være i tråd med planleggingsskjemaet for måneden.
- Halv- og helårsvurdering fylles ut i november og mai. Det vil bli gitt tid til dette på personalmøter i de aktuelle månedene.
- Ukesrapport skal legges ut på MyKid hver fredag. Den skal gi foreldrene et kort innblikk i den siste uken på avdelingen. Ukesrapporten skal være faglig og synliggjøre det pedagogiske arbeidet, ved hjelp av tekst og bilder.
- Vi skal ha fokus på dokumentasjon for å synliggjøre det pedagogiske arbeidet for foreldre og barnehagemyndigheter. Bilder vi tar lagres på onedrive, og slettes etter endt barnehageår.

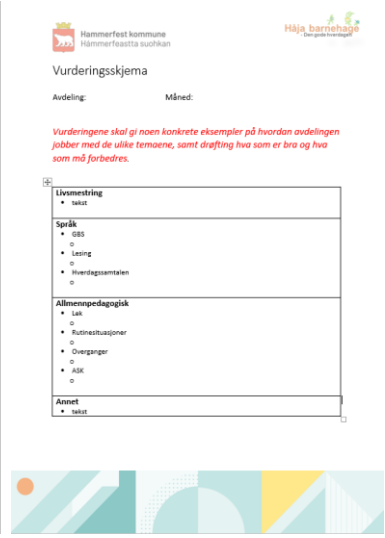
For mer om planlegging-, vurdering- og dokumentasjons arbeid se *Årshjul for pedagoger* s. 31-32

Planleggingsskjema

Avdeling: Måned:

Livsmestring	Språk
•	• GBS o • Lesing o • Hverdagssamtalen o
Allmennpedagogisk	**Annet**
• Lek o • Rutinesituasjoner o • Overganger o • ASK o	•
Merknader	
• Bursdager • Fastsatte aktiviteter og viktige datoer	

Mal planleggingsskjema

Vurderingsskjema

Avdeling: Måned:

Vurderingene skal gi noen konkrete eksempler på hvordan avdelingen jobber med de ulike temaene, samt drøfting hva som er bra og hva som må forbedres.

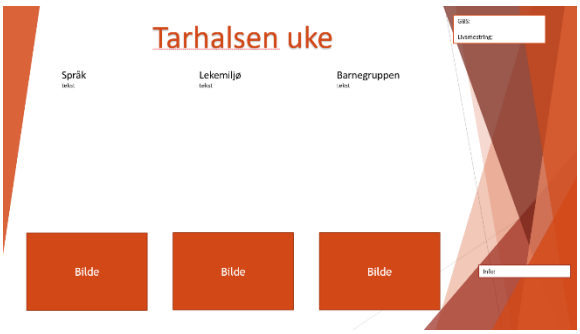
Livsmestring
- tekst

Språk
- GBS
  - o
- Lesing
  - o
- Hverdagssamtalen
  - o

Allmennpedagogisk
- Lek
  - o
- Rutinesituasjoner
  - o
- Overganger
  - o
- ASK
  - o

Annet
- tekst

Mal vurderingsskjema

Mal ukesrapport

Kreative metoder i det pedagogiske arbeidet

«I barnehagen skal barna oppleve et stimulerende miljø som støtter opp om deres lyst til å leke, utforske, lære og mestre (…) Barnas nysgjerrighet, kreativitet og vitebegjær skal anerkjennes, stimuleres og legges til grunn for deres læringsprosesser» (Rammeplan for barnehagen, s. 22).

Det viktigste kvalitetskriteriet i barnehagen er personalet. I arbeidet med barna må vi bruke metoder som motiverer barna, og gir de handlingsrom til å være undrende, skapende og kreative. For å få til dette må vi tørre å by på oss selv, og møte barna med anerkjennelse.

Vi skal bruke et mangfold av metoder i det pedagogiske arbeidet i barnehagen for å motivere og skape mestring hos barna. Dersom personalet er kreative vil man kunne jobbe med mange ulike fagområder under samme tema, og dermed sikre gode læringsprosesser.

Den autoritative voksne

- Bruker sang, dramatisering og bevegelse som metode i pedagogisk arbeid
- Introduserer barna for ulike formingsmateriell
- Oppmuntrer og tilrettelegger til kreativitet, gjennom å ha fokus på prosessen og skapergleden
- Gir barna varierte estetiske inntrykk gjennom bruk av for eksempel bilder, malerier, gjenstander og konkreter
- Lar barna bearbeide inntrykk og følelser gjennom skapende- og kreative prosesser

Materiell

- Diverse materiell i barnehagen
- Naturmateriell
- Gjenbruksmateriell
- Instrumenter
- Digitale verktøy
- Verktøy

Barnehagens digitale praksis

- Digitale verktøy omfavner alt teknisk utstyr, som for eksempel nettbrett, mobiltelefoner, datamaskin, skanner, digitalkamera og mikroskop.
- Ulike skjermaktiviteter er blitt en naturlig del av barnas hverdag. Bruk av skjerm kan være en kilde for læring, lesing, og kognitiv og motorisk utvikling.
- Barnehagen er en viktig arena for å utvikle gode vaner knyttet til bruk av skjerm og digitale verktøy. Personalets holdninger og kompetanse på området er vesentlig for å utvikle gode vaner for alle barn.
- For de aller minste barna anbefales det ikke å bruke skjerm i det hele tatt. Fra barnet er 2 år bør skjermtid begrenses til én time daglig, og jo mindre, jo bedre. Vi skal ha et bevisst forhold til dette, og ha som hovedregel at skjermbruk skal skje sammen med aktivt deltakende voksne.
- Bruk av skjerm og andre stillesittende aktiviteter bør balanseres med fysisk lek og aktiviteter.

Rutiner og arbeidsmetoder

- Før vi viser filmer på youtube eller lignende skal vi forsikre oss om at det har et innhold som er passende for aldersgruppen
- Vi skal forholde oss til aldersgrensen «tillatt for alle», men må likevel vurdere om barna er modne nok for innholdet i det vi viser av spill, filmer og apper
- Personalet skal være deltakende og alltid til stede ved bruk av digitale verktøy
- Det bør være samsvar mellom bruk av digitale verktøy og pedagogisk innhold på avdelingen
- Vi skal ha fokus på kreativitet og den skapende prosessen
- Vi bruker digitale verktøy til dokumentasjonsarbeid. Større fokus på prosesser og aktiviteter, og mindre på portretter

Den autoritative voksne

- Bruker digitale verktøy sammen med barna, og benytter de ikke som «barnevakt»
- Bruker digitale verktøy som et supplement for å forsterke i læringssituasjoner
- Er bevisst og har sett gjennom og vurdert innholdet før det vises til barna
- Oppmuntrer til kreativitet
- Tar godt vare på utstyr og videreformidler dette til barna

Materiell

- Heftet Småbarn og skjermbruk – en god start (Medietilsynet)
- Hver avdeling har to ipader (+ en til hver pedagog), projektor, trådløs høyttaler og digitalkamera
- Mikroskop som kan kobles til ipad

Alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK)

- Alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK) er alt som hjelper en person med å kommunisere. Eksempler på ASK kan være tegn til tale, grafiske symboler og talemaskiner. Kroppslige uttrykk som andre må tolke og tillegge mening er også ASK.
- Aktivt bruk av ASK gir oversikt, forutsigbarhet, god språklig støtte og større mulighet for deltakelse for flere barn.
- Selv om ASK kan være et godt hjelpemiddel for alle barn, vil barn med funksjonsnedsettelse ofte være avhengig av det. Universell utforming med rik tilgang på grafiske symboler og bruk av tegn til tale kan være med på å fremme inkludering, og unngå segregering.
- Ved å bruke ASK og jobbe med barnehagens språkmiljø vil flere barn få en bedre hverdag gjennom å enklere få tilgang til kommunikasjon, lek, medvirkning og læring.

Rutiner og arbeidsmetoder

- ASK er et punkt på vurderingsskjemaet vårt, og skal være en del av den månedlige evalueringen
- Alle avdelinger har dagstavler med symboler som brukes daglig
- Spisebrikker med symboler er et nyttig verktøy under måltider for de minste barna, men også for noen av de eldre barna
- Vi bruker handlingsrekker ved behov for å gjøre rutinesituasjoner og overganger enklere for barna
- Grid 3 og rolltalk er tilgjengelig på flere datamaskiner på arbeidsrommet.
- ASK skal jevnlig være et tema på personalmøter, avdelingsmøter og ledermøter, slik at man sikrer en felles forståelse og forpliktelse i hele personalet.

Den autoritative voksne

- Bruker ASK for å kommunisere med alle barn som kan ha utbytte av det (barn med språkvansker, funksjonsnedsettelser, manglende norskkunnskaper, og små barn som ikke enda har tilegnet seg talespråk)
- Har fokus på inkludering, og legger til rette for at alle barn skal kunne delta på barnehagens aktiviteter
- Er en tålmodig kommunikasjonspartner som tar seg god tid og forsøker å forstå barnet
- Tilrettelegger for et godt språkmiljø
- Motiverer barna til å kommunisere
- Snakker tydelig og sakte og støtter opp med tegn til tale ved behov

Materiell

- Se ASK-folder på arbeidsrommet
- Statpeds nettsider
- Tegnordbok (app)
- Rolltalk/ Grid på enkelte datamaskiner

Fellesarrangementer Håja barnehage

ARRANGEMENT	NÅR	HVOR	ANSVAR
Brannvernuke Uteaktiviteter Førstehjelpsuke Brannøvelse	Uke 38 Uke 38 Uke 39 Uke 41	Avdeling Ute Avdeling ---	Avdelingene Avdelingene Avdelingene Styrer/Ass.styrer
Mørketidsmarkering	21.11	Lille sia 0-3 år – felles Stor sia 3-6 år – felles	Hjelmen Kamøya
Adventssamlinger	Mandager uke 48-51	Avdeling	Avdelingene
Lucia. Storklubb foresatte inviteres	12.12	På huset	Pedagoger Storklubb
Nissefest m. innleid nisse	15.12 kl. 10.30	Ute (evt. Sørøysundet)	Trine og Pia L
Samisk kultur Samefolketsdag og sol	Uke 5 Markeres 6.2	Avdeling Ute	Avdelingene Julie og Marianne
Tulledag 3-6 år Temadag 0-3 år	19.3	Avdeling	Avdelingene
Påske	Uke 12	Avdeling	Avdelingene
Plante blomster og grønnsaker	Uke 18	Avdelingene	Avdelingene
17. Mai uke 17. Mai markering	Uke 20 13.5	Avdeling Ute	Avdelingene Amina og Pia J
Storklubb avslutning Foresatte inviteres	Uke 23 eller 24	Sørøysundet	Pedagoger på Storklubb
Vaske- og ryddeuker	Uke 23 og 24	Avdelingene Felles areal	Avdelingene Trine/ Anne-Mette/ Marte

Årshjul for bevegelseslek i barnehagen

Hentet fra Askøy kommunes hefte «Bevegelsesglede og motorisk utvikling». Relevant del av heftet ligger i perm på arbeidsrommet.

Pedagogisk plan Håja barnehage

GBS/ tema	Livsmestring
September Antall og telling	**September/ oktober** Demokrati og vennskap
Oktober Farger og mønster	
November Kroppen	**November** Min kropp og følelser
Desember Jul	**Desember/ januar** Mangfold
Januar Størrelse og plassering	
Februar Lyd og språklyder	**Februar/ mars** Lytte til andre og turtaking
Mars Form og stilling	
April Retning	**April/ mai** Meg i nærmiljøet
Mai Stoffart/ stoffegenskaper	

September-oktober - GBS

Antall og telling
Barn lærer seg å telle før de forstår antall. Først *ramseteller* de. De lærer seg å gjengi tallrekka, nesten som et dikt, men forstår ikke at det kan brukes for å finne antall. Dette blir vår oppgave å lære barna. Etter hvert vil de lære seg å *peketelle* (de teller i takt med at de peker på gjenstander, og finner dermed ut antallet). Barnehagens oppgave blir å gi mange muligheter til å telle, og å gi barna nye utfordringer etter hvert som de mestrer mer og mer. Ofte vil det bli diskusjoner, der barna er uenige i hvor mange av noe det er. Dette vil føre til gode og praktiske samtaler som man bør prioritere tid til gjennom barnehagedagen.

Farger
Primærfarger**:** Rød, gul og blå.
De kalles primærfarger, fordi de kan bli blandet for å lage alle de andre fargene. Primærfarger kan derimot ikke fremstilles ved å blande andre farger.
Sekundærfarger: Oransje, grønn og lilla. Skapes gjennom å blande lik mengde av to primærfarger. Bruk gjerne fargehjulet for å illustrere dette til de store barna.

Mønster
Mønster kan forstås på to måter.
I arbeid med de minste barna kan mønster være prikker, striper eller ruter vi ser på klær, dyr og lignende. For de største barna kan vi jobbe mot forståelsen av mønster som en fastsatt struktur, eller en regelmessig sammenheng mellom objekter. Objektene kan for eksempel være tall, farger eller former. Når et barn perler to blå og en hvit i en fast rekkefølge har de laget et mønster.

Rammeplanen
- «I barnehagen skal barna få estetiske erfaringer med kunst og kultur i ulike former og organisert på måter som gir barna anledning til utforskning, fordypning og progresjon» (Rammeplan for barnehagen, s. 50)
- «Fagområdet (antall, rom og form) omfatter lekende og undersøkende arbeid med sammenligning, sortering, plassering, orientering, visualisering, former, mønster, tall, telling og måling. Det handler også om å stille spørsmål, resonnere, argumentere og søke løsninger» (Rammeplan for barnehagen, s. 53)
- «Gjennom arbeid med antall, rom og form skal barnehagen bidra til at barna leker og eksperimenterer med tall, mengde og telling, og får erfaring med ulike måter å uttrykke dette på» (Rammeplan for barnehagen, s. 54)

1-2 år
- **Antall og telling**: Fokus på tallene 0-5. Vi teller daglig med barna.
- **Farger**: Primærfargene
  Mønster: Vi introduserer barna for prikker, striper og ruter

3-4 år
- **Antall og telling**: Vi rydder, sorterer og teller oppover og nedover til 10 .
- **Farger**: Sekundærfarger og fargenyanser
- **Mønster**: Vi hjelper barna å oppdage mønstre, som for eksempel annenhver.

5-6 år
- **Antall og telling**: Barna kjenner sammenhengen mellom tall og mengde. Vi teller oppover og nedover til 20. Vi teller med flere om gangen.
- **Farger**: Sekundærfarger og fargenyanser
- **Mønster**: Oppdage og utforske repeterende, roterende og symmetriske mønstre.

September-oktober – livsmestring

Demokrati
Alle barn skal oppleve å være betydningsfulle for fellesskapet. Da må vi gi de erfaringer med at alle har samme verdi og telles som én, uavhengig av hvem de er. Dette er en nøkkel i det demokratiske prinsippet. Både det å telle barna og å ha avstemninger kan være med på å synliggjøre dette. Hvor mange barn er her i dag? Hvor mange mangler vi? Hvor mange har lyst til å avslutte dagen ute? Hvor mange vil bli inne?

Vennskap
For barn i barnehagealder handler vennskap i stor grad om å ha noen å leke med. Når man jobber med vennskap kan man gjerne sette ord på hva det er å være en god venn, og hvilke vennskapelige handlinger som gjør oss glade.

Etter hvert som barna blir eldre, danner det seg dypere og dypere vennskap. Dette medfører både gode og dårlige samspillsmønstre. Vennskap kan raskt bli et forhandlingsredskap for å overtale andre til å bli med på noe de selv ønsker. De kan si ting som «Du er ikke vennen min hvis ikke…» eller «Du får ikke komme i bursdagen min hvis ikke…». Personalets tilstedeværelse og veiledning er viktig.

Rammeplanen
- «I barnehagen skal barna få delta i beslutningsprosesser og utvikling av felles innhold» (Rammeplan for barnehagen, s. 21)
- «I barnehagen skal alle barn kunne erfare å være betydningsfulle for fellesskapet og å være i positivt samspill med barn og voksne» (Rammeplan for barnehagen, s. 22-23)
- «Barnehagen skal aktivt legge til rette for utvikling av vennskap og sosialt fellesskap. Barnas selvfølelse skal støttes, samtidig som de skal få hjelp til å mestre balansen mellom å ivareta egne behov og det å ta hensyn til andres behov» (Rammeplan for barnehagen, s. 23)

1-2 år
Demokrati
- Barna er en del av et fellesskap og erfarer å måtte ta hensyn til hverandre.
- Barna får erfaring med demokratiske avgjørelser, og betydningen av likhet og rettferdighet.

Vennskap
- Barna får oppleve glede med å være sammen. Personalet veileder i samspillet.
- Vi hjelper barna å sette ord på følelser og forsterke positive handlinger.
- Vi jobber med å vise omsorg for hverandre.

3-4 år
Demokrati
- Barna erfarer å bli sett og hørt, men skal også erfare at de ikke alltid kan få gjennomslag for det de vil og det de mener.

Vennskap
- Vi skal bidra til at barna er selvstendige i sosialt samspill med andre barn og voksne.
- Barna lærer om empati og medmenneskelighet, og blir bevisste på at egne handlinger påvirker andre.
- Vi har fokus på hvordan man kan være en god venn for hverandre.

5-6 år
Demokrati
- Barna skal få begynnende kunnskaper om menneskerettigheter og barnekonvensjonen.

Vennskap
- Vi lærer barna om at vi er forskjellige og at det er bra for fellesskapet.
- Barna skal vise hensyn til hverandre. Det forventes at barna skal være nokså selvstendig i konflikthåndtering.
- Med lite veiledning skal barna kunne selvregulering.

November – GBS og livsmestring

Kroppen
Små barn bruker kroppen til å utforske med. De søker nye sansemotoriske opplevelser, og forsøker å forstå seg selv og verden omkring dem. Barn som utvikler et positivt forhold til egen kropp kan få en bredere erfaring med tanke på å forstå seg selv, andre mennesker og omgivelsene enn barn som er utrygge i forhold til egen kropp. Vi må ha et bevisst forhold til hvordan vi snakker om kroppen, slik at vi ikke overfører negative attribusjoner.

Med de minste barna er det fint å jobbe med å utvikle begrepsforståelsen deres, gjennom benevnelse av ulike kroppsdeler. Med de større barna kan man fokusere på de ulike kroppsdelenes egenskaper, og gi en begynnende forståelse for hva som finnes på innsiden av kroppen vår.

Min kropp
Dette temaet tenkes primært på storavdeling. Det handler om å gi barna redskapene de trenger for å kunne sette grenser for egen kropp. Personalet må planlegge samlingsstunder som fokuserer på blant annet gode og dårlige berøringer, og gode og dårlige hemmeligheter. Bruk håndboken *Stopp! Min kropp!* i dette arbeidet. Barna er på ulike modningsnivå, og dermed vil de ha ulik forståelse av temaet. Ved å la barna undre seg, stille spørsmål og delta i felles refleksjoner, er det lettere å treffe hvert enkelt barn.

Å snakke om disse temaene er viktig for å ufarliggjøre og skape naturlighet rundt kropp, grenser og seksualitet. Barn er nysgjerrige på kroppen, og det er naturlig at de ønsker å utforske. Det er også naturlig med variasjoner i utforskertrangen. Barnehagen skal ikke avbryte og forby lek med seksuelle elementer, men la barna utforske på en slik måte at alle føler seg trygge, og ingen føler seg tvunget med på leker de ikke ønsker å delta på.

Rammeplanen
- «Barnehagen skal bidra til at barna blir kjent med kroppen sin og utvikler bevissthet om egne og andres grenser». (Rammeplan for barnehagen, s. 49)
- «Gjennom arbeid med fagområdet (kropp, bevegelse, mat og helse) skal barna få mulighet til å sanse, oppleve, leke, lære og skape med kroppen som utgangspunkt» (Rammeplan for barnehagen, s. 49)

1-2 år
- Vi legger til rette for og oppmuntrer barna til ulike sanseopplevelser, der de erfarer med hele kroppen.
- Vi lærer navnet på de ulike kroppsdelene, og gir barna en introduksjon til kroppens funksjoner.

3-4 år
- Vi lærer barna om organer og noen av deres funksjoner.
- Vi gjør barna kjent med kroppens fysiologiske behov
- Barna blir kjent med kroppen og utvikler bevissthet om egne og andres grenser.

5-6 år
- Barna lærer å respektere andres grenser, og å sette grenser for seg selv og egen kropp.
- Barna skal få rom til å utforske egen kropp og seksualitet.

Desember-januar – GBS

Jul
Vi har fokus på julens budskap, tradisjoner i barnehagen og å dele. I desember kan det fort bli slik at fokuset på jul blir altoppslukende. Mange vil kjenne dette fokuset igjen fra hjemmet, men ikke alle. Det er viktig å ha fokus på at innholdet i barnehagen ikke bare skal gi mening for majoriteten, men også for de ulike minoritetene.

Størrelse
Vi bruker mange størrelsesbegreper i dagligtalen, men det er likevel ikke sikkert at barna har tilegnet tilstrekkelig begrepsforståelse til å skille de i fra hverandre. tilegnet seg tilstrekkelig begrepsforståelse for å forstå hva de betyr, og til å kunne skille mellom de.

Noe som gjør det vanskelig å forstå begrepsinnholdet til størrelsesordene er at det alltid vil være relativt til det vi sammenligner det med. Eksempelvis er en hund stor sammenlignet med en mus, men liten sammenlignet med en elefant. Legg til rette for å bruke ordene i de daglige situasjonene med barna. Det anbefales å visualisere begrepene og å bruke tegn.

Plassering
Plassering innebærer barnas egen plassering i et rom, samt objekters plassering i forhold til hverandre. For å beskrive plassering bruker vi begreper som kalles plasseringsord. For å gi barn varierte og meningsfulle erfaringer med plasseringsord er det vesentlig at disse brukes ofte i lek, hverdagssituasjoner og tilrettelagte aktiviteter i gjennom barnehagedagen.

Rammeplanen
- «Barnehagen skal la barna få kjennskap til fortellinger, tradisjoner, verdier og høytider i ulike religioner og livssyn og erfaring med at kulturelle uttrykk har egenverdi» (Rammeplan for barnehagen, s. 54)
- «Gjennom arbeid med antall, rom og form skal barnehagen bidra til at barna erfarer størrelser i sine omgivelser og sammenligner disse» (Rammeplan for barnehagen, s. 54)
- «Gjennom arbeid med antall, rom og form skal barnehagen bidra til at barna utvikler forståelse for grunnleggende matematiske begreper» (Rammeplan for barnehagen, s. 54)

1-2 år
- **Størrelse**: Stor og liten, høy og lav
- **Plassering**: Over, under og på

3-4 år
- **Størrelse**: Høyde, lengde, dybde, bredde
- **Plassering**: Ved siden av, inni, mellom

5-6 år
- **Størrelse**: Areal, volum/ rom
- **Plassering**: Først, sist, etter

Desember-januar – livsmestring

Mangfold
Dagens barnehage er preget av mangfold og variasjon. Barnehagen skal være et miljø hvor ulike individer og ulike kulturelle ytringer møtes i respekt for det som er forskjellig. Å belyse både ulikhetene og det som er felles kan gi grunnlag for forståelse og innsikt.

Barns forskjellige erfaringer og kunnskaper knyttet til livs- og familiesituasjon, språk, kultur eller religion må gjenspeiles i barnehagens hverdag. Det vil si at alle barn skal møte noe kjent i barnehagen gjennom eventyrene som fortelles, sangene som synges, bildene som henger på veggen osv. Vi skal ha som mål å respektere og anerkjenne alle barns autonomi og identitet. Dette kan i tillegg til kultur og nasjonalitet også handle om sosiokulturelle forhold eller barns ulike fysiske uttrykk.

Følelser
Noen barn har tydelige følelsesuttrykk som det er lett å forstå og gi en respons på. Andre har svake og mindre intense uttrykk, som krever mer av personalet. Når barn får god hjelp til å regulere og håndtere følelser i daglige situasjoner, vil det gjøre dem bedre i stand til å takle belastninger, stress og vansker senere i livet. Det er også en viktig grunnlag for sosialt samspill, lek og språkutvikling.

Personalet i barnehagen må ha rollen som tolk når vi skal hjelpe barn å forstå og regulere følelser. Vi må vise at vi forstår hvordan barnet har det, og på den måten hjelpe de videre i samspill både med andre barn og voksne. Vi må sette fokus på hva som forårsaker ulike følelser, og hvordan vi kan tolke andres følelser.

Fagområder
- «Barnehagen skal bruke mangfold som en ressurs i det pedagogiske arbeidet og støtte, styrke og følge opp barna ut fra deres egne kulturelle og individuelle forutsetninger» (Rammeplan for barnehagen, s. 9).
- «Gjennom arbeid med kropp, bevegelse, mat og helse skal barnehagen bidra til at barna blir trygg på egen kropp, får en positiv oppfatning av seg selv og blir kjent med egne følelser» (Rammeplan for barnehagen, s. 49-50).

1-2 år
- **Mangfold:** Barna deltar på høytidsmarkeringer i barnehagen
- **Følelser:** Vi jobber med følelsene *glad, trist, redd* og *sint.*

3-4 år
- **Mangfold:** Vi legger til rette for at barna får kjennskap til ulike livssyn og religioner som er representert på avdelingen. Vi har også fokus på ulike tradisjoner, levesett og familieformer.
- **Følelser:** Vi støtter barna i å forstå følelsesuttrykk og regulere egne følelser.

5-6 år
- **Mangfold:** Vi skal bidra til at barna utvikler toleranse, respekt og interesse for hverandre, uansett kulturell-, religiøs- eller livssynsmessig tilhørighet (Være Sammen)
- **Følelser:** Barna blir mer selvstendig i å håndtere egne følelser. Vi jobber med perspektivtaking, og å vise forståelse for andres følelser.

Februar-mars – GBS

Lyd og språklyder
Med lyd mener vi alt fra språklyder til lyden av en bil. Hørselen vår er en avgjørende forutsetning for å tilegne språk. Gjennom lytteaktiviteter skjerpes sansene og barna anstrenger og konsentrerer seg for å avkode innholdet. Barn utforsker sammenhengen mellom rytmen og lyder og de utvikler språket sitt i samspill med andre.

Form
Barn lærer å skille formene fra hverandre gjennom pedagogiske aktiviteter og benevnelse i hverdagen. Man må ikke gape over for mye til å begynne med, men heller lære barna egenskapene til noen få former før man beveger seg videre. Det er viktig at barna ikke knytter navnet på formen til et bestemt bilde/ en bestemt gjenstand, men at vi presenterer ulike eksempler for de slik at de lærer seg å generalisere egenskaper som utgjør for eksempel begrepet sirkel . Et godt tips er å ta med barna på formjakt, både inne i barnehagen og ute. Dette vil være med på å gjøre referanserammene deres større.

Stilling
Stilling viser til begrepene vannrett, loddrett, skrå og bue. Vi kan for eksempel bruke disse begrepene når vi benevner kantene på ulike former (en trekant består av to skrå og en vannrett linje). Et tips på storbarnsavdeling kan være å vise barna hvorfor vi kaller det for vannrett og loddrett. I arbeid med de minste barna kan man heller fokusere på kroppsstillinger (sitte, stå og ligge).

Rammeplanen
- «Gjennom arbeid med kommunikasjon, språk og tekst skal barnehagen bidra til at barna leker, improviserer og eksperimenterer med rim, rytme, lyder og ord» (Rammeplan for barnehagen, s. 48)
- «Gjennom arbeid med antall, rom og form skal barnehagen bidra til at barna undersøker og gjenkjenner egenskaper ved former og sorterer dem på forskjellige måter» (Rammeplan for barnehagen, s. 54)

1-2 år
- **Lyd:** Vi lytter til lyder i omgivelsene, og undrer oss sammen med barna. Barna introduseres for rim og regler.
- **Form:** Runding, trekant og firkant
- **Stilling:** Sitte, stå og ligge

3-4 år
- **Lyd:** Vi introduserer barna for stavelser og bokstavlyder.
- **Form:** Sirkel, kvadrat, rektangel, rettlinja, bue, oval
- **Stilling:** Vannrett, loddrett, skrå, bue

5-6 år
- **Lyd:** Vi jobber med stavelser, rim, regler og bokstaver
  - Stavelse: Klappe ordrytme
  - Rim og regler: Enderim, bokstavrim, rytme og gjentakelse
  - Bokstavlyder og fonemer: Koble lyd på bokstav, lytte ut enkeltlyder i ord (først, sist, midt)
- **Form:** Kule, sylinder
- **Stilling:** Skrå, bøyd

Februar og mars – livsmestring

Lytte til andre
For å kunne delta i en samtale må man ha en rekke ferdigheter, og å lytte er en av disse. Man må klare å vente mens en annen snakker, og lytte til det han eller hun sier. For å mestre dette har barn behov for mange samtaleerfaringer.

Men å lytte til andre handler om mer enn å bare høre hva de sier. Personalet i barnehagen må være tilstede i barnas samspill for å hjelpe de å tolke budskapene i det de uttrykker til hverandre, både verbalt og nonverbalt.

Turtaking
Turtaking er en viktig del av barnas sosial kompetanse, og mange barn trenger ekstra støtte for å mestre dette. Det handler om å kunne vente når en leke er opptatt, stå i kø til det er din tur å vaske hendene, og å mestre samspill i dialog. Det er mange som trenger støtte spesielt på det siste punktet. Det krever gode kommunikative ferdigheter å vente og lytte til det noen andre sier, når man egentlig har mest lyst til å fortelle det man selv har på hjertet.

Gjennom å sette fokus på turtaking jobber man også med barns selvkontroll, og vi styrker deres forutsetninger til å ha positive og meningsfulle samspill.

Rammeplanen
- «Barnehagen skal fremme demokrati og være et inkluderende fellesskap der alle får anledning til å ytre seg, bli hørt og delta» (Rammeplan for barnehagen, s. 8)
- «Personalet skal stimulere barns verbale og non-verbale kommunikasjon og legge til rette for at alle barn involveres i samspill og samtaler» (Rammeplan for barnehagen, s. 24)

1-2 år
- **Lytte:**
  - Barna øver på å motta enkle beskjeder/ instruksjoner, og gjennomfører de med veiledning fra voksne.
  - Vi tolker og setter ord på nonverbale uttrykk.
- **Turtaking:**
  - Vi øver på å vente på tur (i sklia, når en leke er opptatt, når noen snakker med noen andre).

3-4 år
- **Lytte:**
  - Barna mestrer å motta beskjeder/ instruksjoner i plenum med veiledning fra voksne.
  - Vi øver på at barna lytter til hverandre i samspill.
- **Turtaking:**
  - Barna øver på gjensidig dialog, der de har rolle både som avsender og mottaker.

5-6 år
- **Lytte:**
  - Barna mestrer å motta beskjeder/ instruksjoner i plenum uten veiledning fra voksne.
  - Barna lytter til og respekterer andres grenser
- **Turtaking:**
  - Barna skal mestre gjensidig dialog, der de har rolle både som avsender og mottaker.
  - Forstå regler i lek og spill.

April-mai - GBS

Retning
Vi bruker retningsbegrepet når vi skal orientere oss, både ved hjelp av vår egen kropp og omgivelsene våre. Piler kan være gode hjelpemidler i arbeid med retning. Det er også fint å jobbe med dette begrepet i sammenheng med utforsking av nærmiljøet.

Stoffart/ stoffegenskaper
Stoffart handler om hva ulike gjenstander er laget av, for eksempel tre, papir, tøy, glass, plast osv. *Stoffegenskaper* sier noe om gjenstandens fysiske forutsetninger. Er det hardt eller mykt? Fast eller flytende? Tung eller lett? Knuselig?

Dette temaet kan skape mange spennende sanseopplevelser, og kan gi rom for både utforskning og undring. Temaet kombineres fint med fagområdet natur, miljø og teknologi.

Rammeplanen
- «Gjennom arbeid med nærmiljø og samfunn skal barnehagen bidra til at barna utforsker ulike landskap, blir kjent med institusjoner og steder i nærmiljøet og lærer å orientere seg og ferdes trygt» (Rammeplan for barnehagen, s. 56)
- «Gjennom arbeid med natur, miljø og teknologi skal barnehagen bidra til at barna lager konstruksjoner av ulike materialer og utforsker muligheter som ligger i redskaper og teknologi» (Rammeplan for barnehagen, s. 52-53)

1-2 år
- **Retning:** Ned, bort og opp. Vi øver på å peke.
- **Stoff:** Barna skal få ulike sanseopplevelser. Vi undrer oss sammen med de.

3-4 år
- **Retning:** Høyre, venstre og langs.
- **Stoff:** Barna skal kunne skille mellom stoffegenskapene myk og hard, tung og lett.

5-6 år
- **Retning:** Høyre, venstre og leseretning.
- **Stoff:**
  - Barna skal kunne navngi kjente stoffarter (tre, papir, glass, plast).
  - Vi blir kjent med ulike naturfenomener og får en begynnende forståelse for fysiske lover.

April og mai - livsmestring

Meg i nærmiljøet
Å bli kjent med nærmiljøet vil være en berikelse for barna. Lokal kunnskap, både i form av geografi og historie, kan være med på å skape tilhørighet og bygge opp rundt barnas identitet. Det kan også oppleves trygt for barna å jevnlig se skolen de skal begynne på, eller butikken de pleier å handle på. Håja barnehage ligger i gangavstand til mange kjente institusjoner, slik som brannstasjon, sykehus og flyplass. Det er også i løpet av disse månedene at reinsdyrene kommer tilbake til nærmiljøet vårt. Arbeid med nærmiljøet åpner også opp for å fortelle om samisk historie og levesett.

Utforskning av nærmiljøet kan fint kombineres med de grunnleggende begrepene man jobber med i april og mai.

Rammeplanen
- «Gjennom arbeid med nærmiljø og samfunn skal barnehagen bidra til at barna utforsker ulike landskap, blir kjent med institusjoner og steder i nærmiljøet og lærer å orientere og ferdes trygt» (Rammeplan for barnehagen, s. 56).
- «Barnehagen skal bidra til kunnskap om og erfaring med lokale tradisjoner, samfunnsinstitusjoner og yrker slik at barna kan oppleve tilhørighet til nærmiljøet. Kulturelt mangfold, ulike levevis og ulike familieformer er en del av fagområdet» (Rammeplan for barnehagen, s. 56).

1-2 år
- Barna får erfare å være ute i alle årstider, og å bruke kroppen og sansene i naturen.
- Vi blir kjent med barnehagens uteområde og det umiddelbare nærområdet.

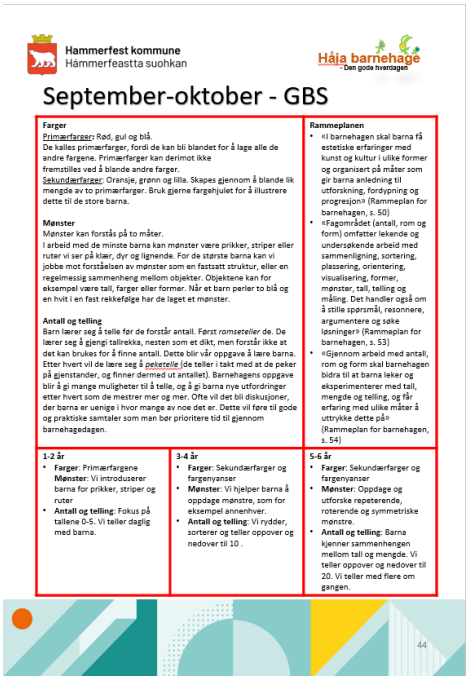
3-4 år
- Barna får erfaring med å kle seg etter været.
- Vi blir kjent med en større del av nærområdet, og lærer barna viktigheten av å ta vare på naturen gjennom for eksempel å plukke søppel og verne om alt levende.
- Vi forteller lokale sagn og eventyr til barna.
- Vi orienterer oss etter enkle kart.

5-6 år
- Førskolebarna besøker skolene i nærmiljøet.
- Barna blir introdusert for personer, steder og samfunnsinstitusjoner i nærmiljøet.
- Barna orienterer seg etter kart, og lager også selv enkle kart som viser kjente holdepunkter i nærmiljøet.

KAPITTEL 9 – BARNEHAGENS FAGOMRÅDER

Barnehagens fagområder

I årsplanen har vi valgt å implementere fagområdene inn i den pedagogiske planen og i plansjer. Ledergruppa i barnehagen har hatt en felles gjennomgang for å sikre at alle fagområder er godt representert i årsplanen vår.

Hammerfest kommune
Hámmerfeastta suohkan

Håja barnehage
- Den gode hverdagen

September-oktober - GBS

Farger
Primærfarger: Rød, gul og blå.
De kalles primærfarger, fordi de kan bli blandet for å lage alle de andre fargene. Primærfarger kan derimot ikke fremstilles ved å blande andre farger.
Sekundærfarger: Oransje, grønn og lilla. Skapes gjennom å blande lik mengde av to primærfarger. Bruk gjerne fargehjulet for å illustrere dette til de store barna.

Mønster
Mønster kan forstås på to måter.
I arbeid med de minste barna kan mønster være prikker, striper eller ruter vi ser på klær, dyr og lignende. For de største barna kan vi jobbe mot forståelsen av mønster som en fastsatt struktur, eller en regelmessig sammenheng mellom objekter. Objektene kan for eksempel være tall, farger eller former. Når et barn perler to blå og en hvit i en fast rekkefølge har de laget et mønster.

Antall og telling
Barn lærer seg å telle før de forstår antall. Først *ramsetelle*r de. De lærer seg å gjengi tallrekka, nesten som et dikt, men forstår ikke at det kan brukes for å finne antall. Dette blir vår oppgave å lære barna. Etter hvert vil de lære seg å *peketelle* (de teller i takt med at de peker på gjenstander, og finner dermed ut antallet). Barnehagens oppgave blir å gi mange muligheter til å telle, og å gi barna nye utfordringer etter hvert som de mestrer mer og mer. Ofte vil det bli diskusjoner, der barna er uenige i hvor mange av noe det er. Dette vil føre til gode og praktiske samtaler som man bør prioritere tid til gjennom barnehagedagen.

Rammeplanen
- «I barnehagen skal barna få estetiske erfaringer med kunst og kultur i ulike former og organisert på måter som gir barna anledning til utforskning, fordypning og progresjon» (Rammeplan for barnehagen, s. 50)
- «Fagområdet (antall, rom og form) omfatter lekende og undersøkende arbeid med sammenligning, sortering, plassering, orientering, visualisering, former, mønster, tall, telling og måling. Det handler også om å stille spørsmål, resonnere, argumentere og søke løsninger» (Rammeplan for barnehagen, s. 53)
- «Gjennom arbeid med antall, rom og form skal barnehagen bidra til at barna leker og eksperimenterer med tall, mengde og telling, og får erfaring med ulike måter å uttrykke dette på» (Rammeplan for barnehagen, s. 54)

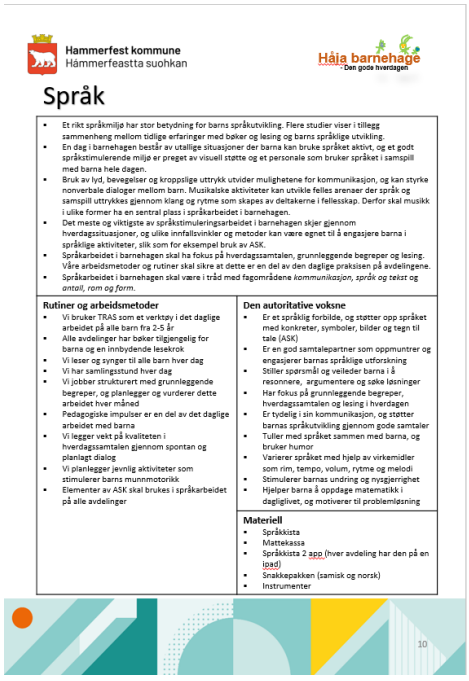
1-2 år
- **Farger**: Primærfargene
- **Mønster**: Vi introduserer barna for prikker, striper og ruter.
- **Antall og telling**: Fokus på tallene 0-5. Vi teller daglig med barna.

3-4 år
- **Farger**: Sekundærfarger og fargenyanser
- **Mønster**: Vi hjelper barna å oppdage mønstre, som for eksempel annenhver.
- **Antall og telling**: Vi rydder, sorterer og teller oppover og nedover til 10 .

5-6 år
- **Farger**: Sekundærfarger og fargenyanser
- **Mønster**: Oppdage og utforske repeterende, roterende og symmetriske mønstre.
- **Antall og telling**: Barna kjenner sammenhengen mellom tall og mengde. Vi teller oppover og nedover til 20. Vi teller med flere om gangen.

44

Kolonnen til høyre knytter de ulike temaene i den pedagogiske planen opp mot Rammeplanen, og viser ofte til relevante fagområder.

Hammerfest kommune
Hámmerfeastta suohkan

Håja barnehage
- Den gode hverdagen

Språk

- Et rikt språkmiljø har stor betydning for barns språkutvikling. Flere studier viser i tillegg sammenheng mellom tidlige erfaringer med bøker og lesing og barns språklige utvikling.
- En dag i barnehagen består av utallige situasjoner der barna kan bruke språket aktivt, og et godt språkstimulerende miljø er preget av visuell støtte og et personale som bruker språket i samspill med barna hele dagen.
- Bruk av lyd, bevegelser og kroppslige uttrykk utvider mulighetene for kommunikasjon, og kan styrke nonverbale dialoger mellom barn. Musikalske aktiviteter kan utvikle felles arenaer der språk og samspill uttrykkes gjennom klang og rytme som skapes av deltakerne i fellesskap. Derfor skal musikk i ulike former ha en sentral plass i språkarbeidet i barnehagen.
- Det meste og viktigste av språkstimuleringsarbeidet i barnehagen skjer gjennom hverdagssituasjoner, og ulike innfallsvinkler og metoder kan være egnet til å engasjere barna i språklige aktiviteter, slik som for eksempel bruk av ASK.
- Språkarbeidet i barnehagen skal ha fokus på hverdagssamtalen, grunnleggende begreper og lesing. Våre arbeidsmetoder og rutiner skal sikre at dette er en del av den daglige praksisen på avdelingene.
- Språkarbeidet i barnehagen skal være i tråd med fagområdene *kommunikasjon, språk og tekst* og *antall, rom og form*.

Rutiner og arbeidsmetoder
- Vi bruker TRAS som et verktøy i det daglige arbeidet på alle barn fra 2-5 år
- Alle avdelinger har bøker tilgjengelig for barna og en innbydende lesekrok
- Vi leser og synger til alle barn hver dag
- Vi har samlingsstund hver dag
- Vi jobber strukturert med grunnleggende begreper, og planlegger og vurderer dette arbeidet hver måned
- Pedagogiske impulser er en del av det daglige arbeidet med barna
- Vi legger vekt på kvaliteten i hverdagssamtalen gjennom spontan og planlagt dialog
- Vi planlegger jevnlig aktiviteter som stimulerer barns munnmotorikk
- Elementer av ASK skal brukes i språkarbeidet på alle avdelinger

Den autoritative voksne
- Er et språklig forbilde, og støtter opp språket med konkreter, symboler, bilder og tegn til tale (ASK)
- Er en god samtalepartner som oppmuntrer og engasjerer barnas språklige utforskning
- Stiller spørsmål og veileder barna i å resonnere, argumentere og søke løsninger
- Har fokus på grunnleggende begreper, hverdagssamtalen og lesing i hverdagen
- Er tydelig i sin kommunikasjon, og støtter barnas språkutvikling gjennom gode samtaler
- Tuller med språket sammen med barna, og bruker humor
- Varierer språket med hjelp av virkemidler som rim, tempo, volum, rytme og melodi
- Stimulerer barnas undring og nysgjerrighet
- Hjelper barna å oppdage matematikk i dagliglivet, og motiverer til problemløsning

Materiell
- Språkkista
- Matteksassa
- Språkkista 2 app (hver avdeling har den på en ipad)
- Snakkepakken (samisk og norsk)
- Instrumenter

10

Disse plansjene viser til ulike temaer som er relevante for rammeplanen og vårt samfunnsmandat. Eksempelet over er knyttet tett opp mot fagområdene Kommunikasjon språk og tekst og Antall, rom og form.

VEDLEGG

Forberedelse

- Lage en grovplan for innhold på møtene pr halvår. Bruk årsplanen til dette.
- Utarbeide saksliste, prioriter rekkefølgen på saker etter viktighet (tilgjengelig for avd.personalet)
  - Gi beskjed om det er noe resten av avdelingspersonalet må forberede seg på, som fagstoff i forbindelse med satsningsområde, relasjonsskjema, observasjoner og lignende
    - Gi fagarbeidere og assistenter nødvendig tid til forberedelse
  - Dersom avdelingspersonalet vil ta opp større saker, må de melde inn disse på forhånd
  - Noter en tidsplan for framdriften av møtet

Gjennomføring

- Hold deg til saksliste og tidsplan, vær nøye, ikke spor av
  - Storsida: 1 ½ time og lillesida 1 time hver fjortende dag
- La alle komme til ordet, alles meninger skal bli hørt
- Forslag til typisk/påkrevd innhold – se neste side
- Vær tilbake på avdeling når møtetiden er over og avslutt tidligere hvis det er tid til overs

Etterarbeid

- Referatskriving – sendes til styrer
  - Skrives under hvert møte og det er viktig at det man blir enige om på møtet, er nedskrevet i referatet med konkrete konklusjoner eller tiltak
  - Skriv slik at andre som ikke har vært på møtet forstår innholdet
  - Planlegging- og vurderingsskjema og månedsbrev: Disse trenger man bare å henvise til. Sendes til styrer
  - Viktig å få fram hva som skjer på avdelinga
    - Trenger ikke gå i detalj på hvert barn, henvise til barnemappa, «kode» barna
  - Oppgaver som skal gjøres, må komme tydelig fram; hvem, hva, når
  - Referatet må være tilgjengelig for avdelingspersonalet på Onedrive

Verd å merke seg

- Avdelingsmøter skal i hovedsak gjennomføres selv om én fra avdelinga er borte
- Ved spesielle behov kan det avtales ekstra avdelingsmøte
- I perioder rundt høytider og ferieavvikling blir det færre avdelingsmøter, møter kan forskyves eller utgå helt i en periode
  - Ha kontroll på når neste måned må planlegges
- Vær saklig, kort og presis i framstilling av saker og i diskusjoner, unngå systemforklaringer (pedagogisk analyse)
- Husk taushetsplikten
- Foreldresamtalene forberedes i egne møter og på avdelingsmøtene
- Prioriter det som til en hver tid er viktigst

Hjelpemidler – brukes aktivt og ved behov

Rammeplan	Tidlig innsats dokumenter	Årsplan
Språklig kompetanse: Kvalitetskriterier for lesing, lesetrappen, hverdagssamtalen, gbs		Sosial kompetanse: Livsmestring og trygghetssirkelen
TRAS	Relasjonsskjema	Pedagogisk analyse for et godt læringsmiljø for barna

Innhold

1
- **Gjennomgang og informasjon**
  - Referat fra forrige avdelingsmøte
  - Relevante saker fra andre møter (som ledermøte) siden forrige avdelingsmøte
  - Informasjon fra styrer
- **Administrasjon og arbeidsmiljø**
  - Rolleavklaring – gjør alle det de skal, vet alle hva de skal gjøre
    - Arbeidsfordeling – mellom personalet og mellom vaktene
  - Samarbeidsklima og tilbakemeldinger
    - Bør være fast punkt, ha en kultur for tilbakemeldinger – takhøyde
    - Ståa på avdelinga, samarbeid på huset
  - Ergonomi og arbeidsbelastning

2
- **Planlegge**
  - Neste måned – planleggingsskjema – henges på avdeling og arkiveres deretter i avdelingsperm
    - Temaperiode i henhold til felles plan og egne planer
    - Språk, sosial kompetanse og livsmestring i henhold til egen plan, se årsplan
  - Fellesarrangement i henhold til felles plan, fellessamling, turer
  - Spesialtilpassede opplegg i henhold til enkeltbarn og grupper, bursdagsmarkeringer
  - Månedsbrev – avklare tema, bøker, sang, rim og regler
- **Evaluere**. Dette skriftliggjøres. Bruk vurderingsskjema og arkiver i permen med månedsplan/-brev og annen dokumentasjon
  - Forrige måned, satsningsområder og arbeidsmiljø – herunder sosial kompetanse, livsmestring, språk (GBS, lesing, hverdagssamtalen), allmennpedagogisk (lek, rutinesituasjoner) og eventuelle andre aktiviteter (arrangementer, temaarbeid osv.)

3
- **Barnegruppa** – tilrettelegging, planlegging og evaluering
  - Enkeltbarn – alle skal tas opp i løpet av en gitt periode
    - TRAS gås gjennom for hvert barn hvert halvår i forhold til bursdag (2, 2 ½, 3 osv.)
  - Grupper – dynamikk, tilrettelegging for utvikling av sosial kompetanse, mobbeplan
  - Tilpasse den pedagogiske hverdagen – innhold, rom og tid
  - Foreldrekontakt, hvordan fungerer den
  - Relasjonsskjema i november og mars, relasjoner som må følges opp, gjøres kontinuerlig
  - Forberede/evaluere andre samtaler med foreldre eller andre instanser man har i gjennom året
- **Faglig** diskusjon og **utvikling** av personalets kompetanse og ferdigheter
  - Pedagogisk tema mot enkeltbarn/gruppe/personalrolle
    - Knyttet opp mot aktuelle satsningsområder som: Lek ute og inne og lekens verdi, sosial kompetanse, språk, kosthold og fysisk aktivitet
    - Bruk årsplanen i faglige diskusjoner og i arbeid med ulike temaer og rutinesituasjoner
  - Utvikling av egen rolle – relasjonskompetanse, voksenrollen i lek, rollemodell og holdningsskaper, igangsetter, tilgjengelig og pålogget
  - Kurs/planleggingsdager – legge fram relevant informasjon
  - Verdiordene til Hammerfest kommune – hvordan jobber vi i forhold til dette – utviklingsarbeid
  - Arbeidsmiljøet

4
- **Eventuelt/andre saker**

Ha rom for at personalet kan ta opp saker, husk større saker må meldes inn i forkant

Materielloversikt

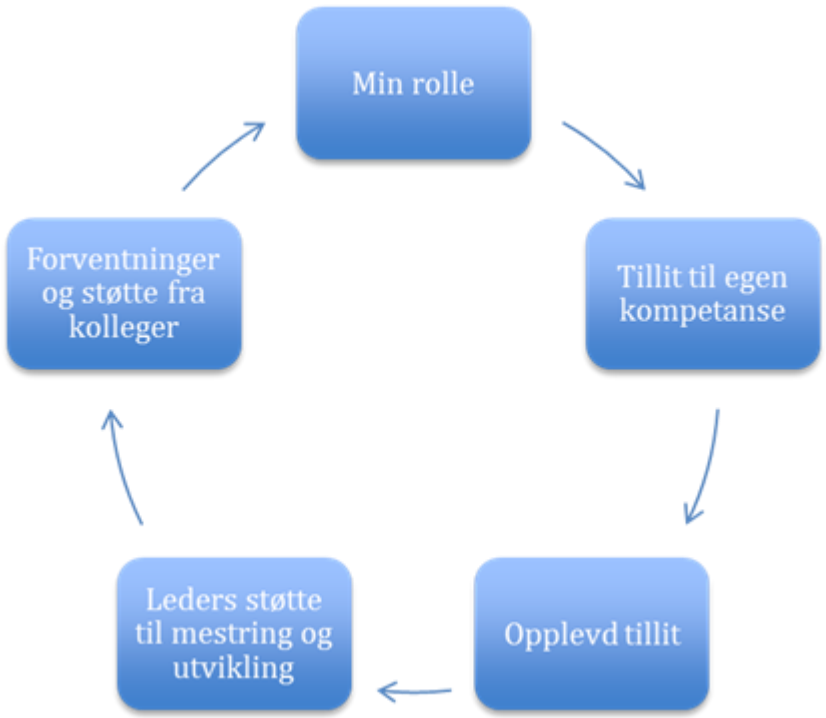
Materiell	Fagområder/ temaer de omfavner
Bjørnis	Brann
Vanja og Eldar	Brann
Henry	Røde kors
Lillevik	RSK/ sikkerhet i vann, natur, miljø og teknologi
Tarkus	Trafikksikkerhet
Språkkiste	Kommunikasjon, språk og tekst, antall rom og form
Mattekasse	Kommunikasjon, språk og tekst, antall rom og form
Snakkepakken	Kommunikasjon, språk og tekst, antall rom og form
Snakkepakken samisk	Kommunikasjon, språk og tekst, antall rom og form
Være sammen	Sosial kompetanse, kommunikasjon, språk og tekst
Hjerteprogrammet	Sosial kompetanse, kommunikasjon, språk og tekst
Nelly og Hamsa	Sosial kompetanse, kommunikasjon, språk og tekst, antall, rom og form
Ti små vennebøker – Pinnsvin og Kanin	Sosial kompetanse, kommunikasjon, språk og tekst
Diverse eventyrposer	Sosial kompetanse, kommunikasjon, språk og tekst
Flanellograf (stativ til hver avdeling) og diverse eventyr	kommunikasjon, språk og tekst, natur, miljø og teknologi
Ebbe Nebb – sanger med tegn	kommunikasjon, språk og tekst

Personvern

HVA	SKAL/KAN VÆRE MED AV INFORMASJON	SKAL IKKE
Kontaktinformasjon til foreldrene	Se MyKid	Skal ikke være tilgjengelig på avdelingen/lagret
Opplysninger vedr. barnet; familie, sykdom, medisin o.l	Se MyKid	Skal ikke være tilgjengelig på avdelingen/lagret
Garderobebilde	Navn på barnet og foreldre, bilde av barnet, fargekode etter årskull, nasjonalitet/flagg – samtykke via MyKid	Ikke fødselsdato Ikke noe som representerer etnisitet uten skrevet samtykke (for eksempel samisk flagg)
Bursdagskalender	Bilde av barnet med navn, fødselsdato/år – samtykke via MyKid	
Allergiliste	Liste med oversikt over barn og allergier – henge på innsiden av skapdør	Skal ikke henge synlig
Turkort	Barnets navn med kontakt-informasjon til foreldrene, fastlege, allergi og media.	Skal være innelåst på lagret når det ikke er i bruk på tur
Avslutningspermer	Bilder av barnet sammen med andre barn – samtykke via MyKid	
Garderobetavlene	Kun generell informasjon f.eks turdag, foresamtaler o.l	Ingen sensitive opplysninger
Ukesrapport	Si noe om det generelle på avdelingen; plan og vurderinger	Ingen sensitive opplysninger eller om enkelt barn
Pedagogisk dokumentasjon på avdelingen	Bilder av barna – samtykke via MyKid	
Sommerbarnehage	Perm; m. bl.a ansvarlige, ferieoversikt, ped.arbeid, solvett, rutiner, bursdager, slutter…	Ingen sensitive opplysninger
E-post	Fra foreldre; vedrørende barnet eller klager skal besvares og ekspederes i websak	Ingen sensitive opplysninger
Arkivering; observasjoner og kartlegginger	Observasjoner av enkelt barn eller barnegruppe som f.eks utvikling, språk, atferd m.m – som «underveis» arbeid kan oppbevares innelåst i arkivet. Ferdig arbeid = websak.	Ingen sensitive opplysninger på avdelingen, sekker og vesker. Personlige notater skal ikke i websak.
Arkiv	Foreldresamtaler, observasjoner, ppt, bv, fysioterapi m.m skal lagres i websak umiddelbart	Ingenting skal lagres i barnehagens arkiv
Annet; se MyKid under tillatelser	Transport, media, film/bilder til foreldremøter/tilstelninger, film/media til ped.utv.arbeid	

Medarbeidersamtale

Medarbeidersamtale er en fortrolig samtale med nærmeste leder (jmf. Arbeidsmiljøloven).
Styrer gjennomfører i oktober/ begynnelsen av november.
Ped.lederne gjennomfører i november.
For å få en god samtale er det en forutsetning at begge parter kommer forberedt.
Arbeidstaker får utdelt skjema i forkant av samtalen (ligger i onedrive). Skjemaet er ment å være et hjelpemiddel for å få flyt i samtalen. Arbeidstaker og leder bruker mest tid på det de anser som viktigst. Mot slutten av samtalen kan man lage eventuelle mål/ tiltak for videre arbeid. Leder setter opp en plan for videre oppfølging der det er nødvendig.

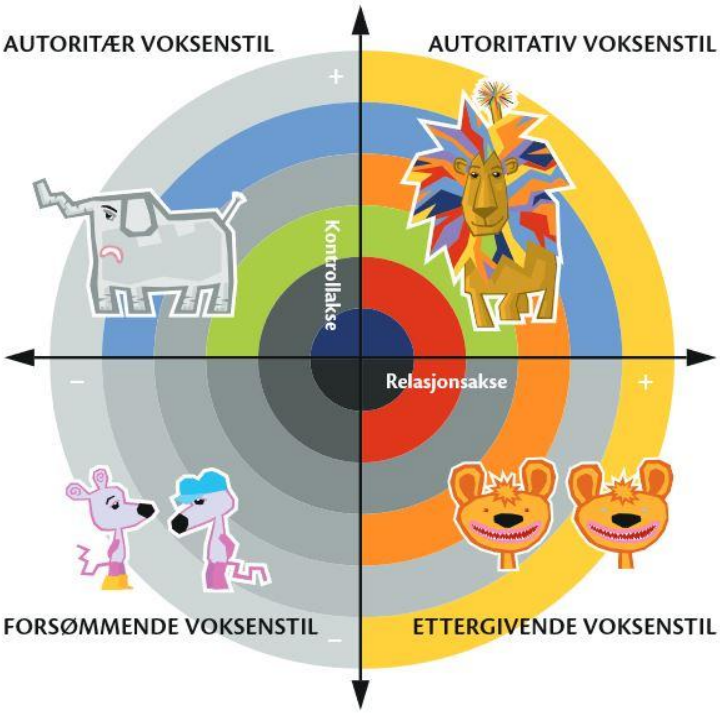

Relasjonskrysset – Være Sammen

Relasjonskrysset består av to dimensjoner; en relasjonsakse og en kontrollakse
Hvordan er vi som voksne i møte med barnet?

Bygge relasjon – relasjonsaksen:
Sensitiv i kommunikasjonen. Tune seg inn
Ta andres perspektiv. Høy sosial kompetanse
Skape god stemning med blikk og vennlig stemme

Stille krav – kontrollaksen:
Kravet må være relevant for situasjonen
Er det sosialt akseptert det du holder på med?
Balansert makt. Vi voksne har enorm definisjonsmakt. Viktig at vi ikke utnytter makten vår og er bevisst på håndteringen

Relasjonssirkel

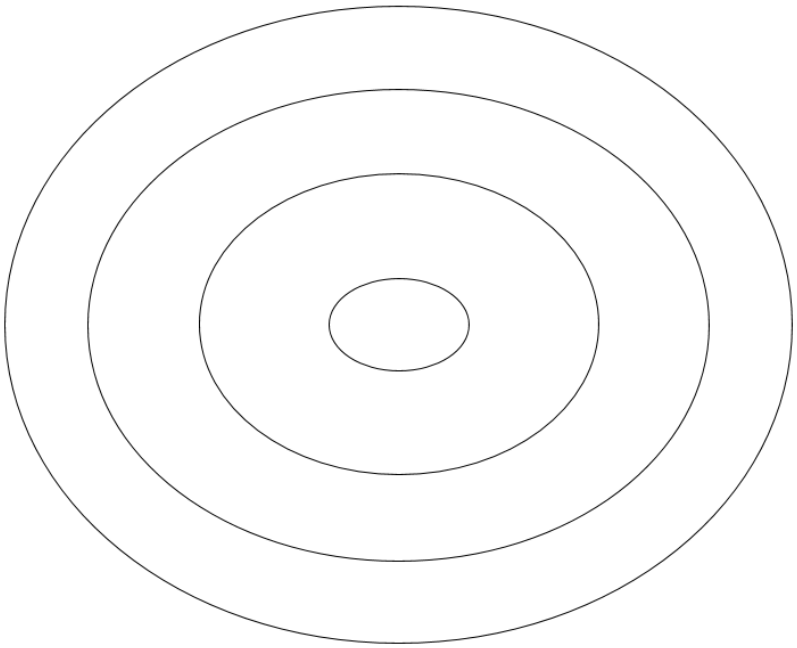
Relasjonssirkel brukes for å kartlegge personalets relasjon til barna på avdelingen.

Det er ikke naturlig for oss å ha en like nær relasjon til alle barna. Relasjonen er likevel alltid den voksnes ansvar. Ved at samtlige voksne på avdelinga jevnlig fyller ut et relasjonsskjema, kan vi sikre at hvert enkelt barn blir sett av noen.

- I den innerste sirkelen skriver du ditt eget navn
- I neste sirkel havner de barna du gir privilegier, som du umiddelbart forstår og blir glad i, som du føler at det er spesielt lett å elske
- I neste sirkel havner barna du har en utmerket kontakt med, men som likevel ikke hører inn innerst
- I den ytterste sirkelen havner de barna du har svakest relasjon til. Enten det er fordi de sjeldent/ aldri tar kontakt med deg, eller fordi de kan få det til å koke over for deg. Barn man sliter med å forstå kan ofte havne her.

Husk at man også kan plassere barn innerst og ytterst i de ulike sonene, og tegne piler dersom man føler at de tidvis hører inn i en annen sone.

Slik blir vi bevisst hvilke barn vi har en nær relasjon til, og hvilke barn vi må jobbe mer med relasjonen til. Det blir også synliggjort dersom det er ett eller flere barn som ingen av de voksne har en nær relasjon til.
Ovenfor disse barna blir det spesielt viktig å etablere tiltak som bygger opp positive relasjoner.
Tenk gjennom hvordan de ulike barna utfordrer voksenstilen din. Er det like lett å være autoritativ ovenfor alle barna? Er det noen barn du lettere blir ettergivende eller autoritær ovenfor? Drøft hva du kan gjøre for å unngå det.

Planleggingsskjema

Avdeling: Måned:

Livsmestring	Språk

•	• GBS
	  ○
	• Lesing
	  ○
	• Hverdagssamtalen
	  ○

Allmennpedagogisk	**Annet**

• Lek
  ○
• Rutinesituasjoner
  ○
• Overganger
  ○
• ASK
  ○
	•

Merknader	
• Bursdager • Fastsatte aktiviteter og viktige datoer	

Vurderingsskjema

Avdeling: Måned:

Vurderingene skal gi noen konkrete eksempler på hvordan avdelingen jobber med de ulike temaene, samt drøfting hva som er bra og hva som må forbedres.

Livsmestring • tekst
Språk • GBS ○ • Lesing ○ • Hverdagssamtalen ○
Allmennpedagogisk • Lek ○ • Rutinesituasjoner ○ • Overganger ○ • ASK ○
Annet • tekst

Ukesrapport

